

DEPARTEMENT
ECONOMIE
WETENSCHAP &
INNOVATIE

EVALUATIE 2023 VAN HET EXPERTISECENTRUM VOOR ONDERZOEKS- EN ONTWIKKELINGSMONITORING (ECCOOM)

Plan van aanpak

Departement EWI

Afdeling Strategie en Coördinatie

Afdeling Ondernemen en Innoveren

13 februari 2023

Departement EWI - evaluatiecel

Inhoudstafel

Inhoudstafel.....	2
1 Inleiding.....	3
1.1. Het ExpertiseCentrum voor Onderzoeks- en OntwikkelingsMonitoring (ECOOM).....	3
1.2. Evaluatie.....	5
2 Aanleiding voor de evaluatie van ECOOM	7
2.1 Evaluatiebepalingen.....	7
3 Beleidscontext.....	9
3.1 Beknopte historiek.....	9
3.1.1 Steunpunten beleidsrelevant onderzoek.....	9
3.1.2 Het Expertisecentrum Onderzoeks- en Ontwikkelingsmonitoring.....	9
3.2 Evolutie in de beleidscontext.....	10
3.2.1 De beleidsperiode 2014-2019.....	10
3.2.2 De beleidsperiode 2019-2024.....	12
3.2.3 Overzicht van de middelen voor ECOOM in de periode 2019-2022.....	16
4 Doelstellingen van de evaluatie en beoogde resultaten.....	17
4.1 Uitgangspunten voor evaluaties.....	17
4.2 Doelstellingen, hoofdlijnen en beoogde resultaten van de evaluatie 2023 van ECOOM	17
4.2.1 Doelstellingen.....	17
4.2.2 Evaluatiedimensies.....	18
4.2.3 Hoofdlijnen van de evaluatie	18
4.2.4 Beoogde resultaten van de evaluatie	20
5 Krijtlijnen en draagwijdte van de evaluatie	23
5.1 Inhoudelijk en tijds kader.....	23
5.2 Evaluaties van financieringsinstrumenten voor onderzoek.....	23
5.3 Input van (de vertegenwoordigers van) het evaluatievoorwerp.....	23
6 Evaluatielijken	24
6.1 Ex-postluik van de evaluatie van ECOOM.....	24
6.1.1 Evaluatie van de beleidsplanning en -realisatie/Rol, positie en meerwaarde van ECOOM	24
6.1.2 Evaluatie van de werking, aansturing en governance	26
6.1.3 Evaluatie van de resultaten, prestaties en impact van ECOOM.....	27
6.1.4 SWOT-analyse.....	28
6.2 Ex-antelukkig van de evaluatie van ECOOM.....	28
6.3 Conclusies en aanbevelingen	30
7 Onderdelen van de evaluatie, methodologieën en planning	32
7.1 Onderdelen van de evaluatie en methodologieën.....	32
7.2 Evaluatieproces/-procedure en planning.....	32
7.2.1 Bronnen.....	32
7.2.2 Evaluatoren	32
7.2.3 Procesverloop.....	34
7.2.4 Nazorg.....	35
7.2.5 Planning.....	35
8 Informeren van en afstemming met de evaluatievoorwerpen.....	37
9 Elementen met betrekking tot de inzet van een externe consultant.....	39
9.1 Algemeen.....	39
9.2 Beschikbaarheid van documenten.....	39
10 Gebruik en verspreiding van de resultaten van evaluaties.....	41
11 Bijlage 1 - Op te stellen zelfevaluatie.....	42
11.1 Inleiding.....	42
11.1.1 Algemeen	42
11.1.2 Specifiek en generiek	42
11.2 Context voor het opstellen van de zelfevaluatie(s).....	43
11.3 Richtlijn/Leidraad voor het opstellen van de zelfevaluatie	44
11.3.1 Inhoud van de ex-postzelfevaluatie (periode 2018 – 2022/2023).....	44
11.3.2 Inhoud van de ex-antezelfevaluaties (1 januari 2024 – 31 december 2028).....	48

1 Inleiding

1.1. Het ExpertiseCentrum voor Onderzoeks- en OntwikkelingsMonitoring (ECOOM)

Het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring (ECOOM) wordt gevat door het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en de financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna W&I-decreet). Hoofdstuk VI onder Titel IV “Hogeronderwijssector” van het W&I-decreet heeft betrekking op ECOOM en stelt in artikel 63/5 dat *“de Vlaamse Regering ertoe gemachtigd [is] om over te gaan tot de erkenning van het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring dat opgericht is door de verenigde associaties, waarbij de Katholieke Universiteit Leuven optreedt als initiërende instelling”*. ECOOM situeert zich aldus in het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) en het Departement EWI staat in voor de opvolging van ECOOM.

ECOOM bezit geen rechtspersoonlijkheid (cf. lid 1 van artikel 63/7 van het W&I-decreet) en is eigenlijk virtueel samenwerkingsverband van entiteiten/onderzoeksgroepen bij de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap. Om dit samenwerkingsverband vorm te geven, hebben de associaties en de universiteiten met betrekking tot ECOOM een samenwerkingsovereenkomst afgesloten. De aansturing van ECOOM is – conform de samenwerkingsovereenkomst - in handen van het beheerscomité waarin vertegenwoordigers van alle associaties, vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid en onafhankelijke deskundigen zetelen en het beheerscomité moet verantwoording afleggen aan de bevoegde minister¹.

Het W&I-decreet definieert verder ook de opdrachten van ECOOM (artikel 63/6):

De opdrachten van het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring zijn²:

- 1° een performant systeem van O&O- en innovatie-indicatoren ontwikkelen en onderhouden dat de Vlaamse overheid moet voorzien van geactualiseerde en relevante statistische data over O&O- en innovatieperformantie van de Vlaamse regio. Het ontwikkelt ook een portefeuille van relevante wetenschappelijke onderzoeksactiviteiten ter ondersteuning van die opdracht;*
- 2° kwantitatieve parameters berekenen in het kader van de decretale en tijdelijke financieringskanalen van het wetenschaps- en innovatiebeleid en van specifieke onderzoeksgerelateerde werkingstoelagen aan hogeronderwijsinstellingen;*
- 3° in statistische gegevens voorzien over O&O en innovatie in het kader van internationale afspraken met supranationale organisaties;*
- 4° het Vlaamse referentiepunt vormen op basis van evidencebased onderzoek naar de monitoring van onderzoekers in Vlaanderen en hun carrières op de academische, niet-academische, nationale en internationale arbeidsmarkt en dat vanuit verschillende perspectieven;*
- 5° beleidsrelevant onderzoek uitvoeren ten voordele van de Vlaamse overheid, over clusters, ondernemerschap, digitale economie en strategische waardeketens. Die activiteiten monitoren en analyseren en instaan voor de ondersteuning en evaluatie van het economisch beleid ter zake;*

¹ Cf. lid 2 van artikel 63/7 van het W&I-decreet.

² Deze opdrachtbeschrijving dateert van 9 juni 2022 toen het W&I-decreet op bepaalde vlakken werd gewijzigd en is ruimer dan wat voordien in het W&I-decreet (en sinds 8 september 2014) tot de opdracht van ECOOM werd gerekend.

6° een performant systeem van indicatoren ontwikkelen en onderhouden over ondernemerschap dat de Vlaamse overheid moet voorzien van geactualiseerde en relevante statistische data over de ondernemerschapscultuur en de uitdagingen en noden van jonge ondernemingen in Vlaanderen.

De Vlaamse Regering kan het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring belasten met bijzondere opdrachten.

Een andere opdracht van ECOOM bestaat uit het technisch beheer van het Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand voor de Sociale en Humane Wetenschappen (VABB-SHW) (cf. artikel 60, §2 van het W&I-decreet).

Vanuit al deze opdrachten heeft ECOOM ondertussen een performant en toegankelijk systeem van wetenschaps-, technologie- en innovatie-data, methoden en indicatoren ontwikkeld en onderhoudt dit ook verder. De bedoeling ervan is om in eerste instantie de Vlaamse overheid te voorzien van actuele en relevante statistieken over de prestaties van Vlaanderen in de domeinen van wetenschap, technologie en innovatie³.

De operationele werking van ECOOM wordt – conform de samenwerkingsovereenkomst - gecoördineerd door een dagelijks bestuur, waarin de verschillende associaties en universiteiten (onder meer via de ECOOM-promotoren) vertegenwoordigd zijn. De promotoren worden gecoördineerd door een promotor-coördinator. Deze promotor-coördinator, die is verbonden aan de KU Leuven en die ook aan de wieg heeft gestaan van de voorlopers van ECOOM (zie Sectie 3.1), vormt de verbindende schakel tussen het Expertisecentrum en de Vlaamse overheid en tussen de universiteiten/associaties onderling.

Conform artikel 63/9 van het W&I-decreet sluiten de Vlaamse Regering en de associaties een convenant voor de organisatie van ECOOM en worden in dat convenant minstens de volgende elementen opgenomen:

- 1° de modaliteiten waaronder de Vlaamse Regering de subsidies verleent;
- 2° de strategische en operationele doelstellingen van de instelling;
- 3° de regels voor de meting en de opvolging ervan;
- 4° de betalingsregeling voor de jaarlijkse subsidie van het Vlaamse Gewest of de Vlaamse Gemeenschap;
- 5° de financiële bepalingen over de aanwending van de subsidies en de reservevorming;
- 6° een rapporteringsmechanisme en een mechanisme dat bestemd is voor de opvolging van de werking;
- 7° de maatregelen in geval van niet-naleving van het convenant;
- 8° de gevallen waarin en de wijze waarop het convenant tijdens de looptijd ervan kan worden gewijzigd;
- 9° de duur en de opzeggings- en verlengingsmogelijkheden van het convenant;
- 10° de samenwerkingsovereenkomst tussen de ECOOM-partners in het consortium als bijlage.

Verder stipuleert (artikel 63/10 van) het W&I-decreet dat de Vlaamse Regering binnen de begrotingskredieten jaarlijks een subsidie ter beschikking stelt aan de initiërende instelling voor

³ Door de uitbreiding van de opdrachten van ECOOM tijdens de duur van het convenant (zie ook opdracht 6° vermeld in artikel 63/6 van het W&I-decreet en sectie 3.2.2), dient ECOOM de Vlaamse overheid nu ook te voorzien van actuele en relevante statistieken over de prestaties van Vlaanderen op het vlak van ondernemerschap.

de werking van ECOOM en deze instelling moet jaarlijks een afzonderlijke begroting, een jaarplanning, een jaarrekening en een jaarverslag aan de Vlaamse Regering bezorgen (cf. artikel 63/11 van het W&I-decreet).

Het huidige convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap⁴, de associaties en de initiërende instelling betreffende ECOOM bestrijkt de periode 2019-2023 en bij dit convenant is de meerjarenplanning van ECOOM voor de periode 2019-2023 als integrale bijlage aangehecht (cf. artikel 13 van het convenant). Dit meerjarenplan 2019-2023 beschrijft de werkpakketten van ECOOM evenals het globale tijds kader waarbinnen deze dienen te worden nagestreefd of verwezenlijkt.

In artikels 4, 5 en 6 van het convenant wordt het beleidskader geschetst en worden vervolgens de verantwoordelijkheden van zowel de initiërende instelling als van de associaties verwoord.

Artikel 7 van het convenant beschrijft de opdrachten van ECOOM. De formulering ervan is echter niet volledig gelijklopend met wat thans in het W&I-decreet is opgenomen. In het convenant is nl. sprake van zeven opdrachten, waarvan de eerste drie grotendeels overeenkomen met de huidige bepalingen van het W&I-decreet. De overige opdrachten zoals vermeld in het convenant zijn:

- Monitoring van academische human resources in Vlaanderen;
- Implementatie databankperformantie in de kunsten (afbouwend) en meten wetenschappelijke impact;
- Beheer van classificatielijsten rond onderzoek;
- Als strategische partner optreden voor Flanders Research Information Space (FRIS) door gegevens over onderzoek en innovatie aan FRIS te beschikking te stellen, het afsprakenkader voor monitoring en rapportering van de kennisinstellingen aan FRIS mee vorm te geven en de kwaliteit van de FRIS-data te bewaken door eenduidige afspraken te maken over semantiek en classificaties.

Andere artikels van het convenant hebben betrekking op de interne organisatie van en de governance t.a.v. ECOOM, op de financiering en op de verantwoordings- en rapporteringverplichtingen, maar ook op bijzondere verplichtingen en/of aanvullende opdrachten, bv. met betrekking tot FRIS (artikel 7bis van het convenant) en met betrekking tot aspecten als wetenschapscommunicatie, open access en open data en samenwerking met andere onderzoeksinstituten (cf. artikel 8 van het convenant).

Tijdens de looptijd van het convenant heeft de Vlaamse overheid de opdrachten die met betrekking tot ECOOM door de Vlaamse overheid werden toegekend, bijgesteld en verder werden ook bijkomende opdrachten met betrekking tot ECOOM toegekend. Dit alles werd vorm gegeven via vier addenda aan het convenant (zie ook Sectie 3.2).

1.2. Evaluatie

Artikel 63/12 van het W&I-decreet stelt dat de Vlaamse Regering erover moet waken dat de activiteiten van het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring worden geëvalueerd, vóór het verstrijken van het lopende convenant, aan de hand van de strategische en operationele doelstellingen en indicatoren die vastgelegd zijn in het convenant.

⁴ Vertegenwoordigd door de Vlaamse Regering in de persoon van de minister bevoegd voor het Wetenschaps- en Innovatiebeleid en de minister bevoegd voor Onderwijs.

In artikel 14, §1 van het lopende convenant wordt deze bepaling herhaald en verder zijn in de overige paragrafen van dit artikel een aantal specifieke bepalingen over de evaluatie opgenomen (zie ook sectie 2.1), onder meer dat deze evaluatie tegen 30 juni 2023 moet zijn afgerond.

Het W&I-decreet stelt verder dat de voorwaarden voor een nieuw convenant onder meer bepaald worden door de resultaten van de evaluatie, terwijl het convenant stelt dat de evaluatieresultaten als basis zullen dienen bij de onderhandelingen over een nieuw convenant.

Voorliggend plan van aanpak heeft dan ook betrekking op de evaluatie van 2023 van ECOOM.

2 Aanleiding voor de evaluatie van ECOOM

2.1 Evaluatiebepalingen

In de Vlaamse regelgeving zijn formeel de volgende evaluatiebepalingen met betrekking tot ECOOM vastgelegd:

- Artikel 63/12 van het W&I-decreet vermeldt: *“De Vlaamse Regering waakt erover dat de activiteiten van het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring worden geëvalueerd, vóór het verstrijken van het lopende convenant, aan de hand van de strategische en operationele doelstellingen en indicatoren die vastgelegd zijn in het convenant.*

De voorwaarden voor een nieuw convenant worden onder meer bepaald door de resultaten van de evaluatie.”

- Het convenant 2019-2023 vermeldt in artikel 14:

§1. “De Vlaamse Regering waakt erover dat de activiteiten van het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring worden geëvalueerd, vóór het verstrijken van het lopende convenant, aan de hand van de strategische en operationele doelstellingen en indicatoren die vastgelegd zijn in het convenant.

§2. De evaluatie zal in het bijzonder rekening houden met:

- 1. Het beleidsplan of strategisch plan (meerjarenplan);*
- 2. Het realiseren van de opdrachten die vooropgesteld zijn;*
- 3. De jaarverslagen die het expertisecentrum tijdens de duur van het convenant heeft bezorgd;*
- 4. Het zelfevaluatie-rapport dat het expertisecentrum heeft opgesteld;*
- 5. Een bibliometrische analyse;*
- 6. Het oordeel van een internationaal panel van experts dat daarvoor onder andere een bezoek ter plaatse brengt;*
- 7. Een benchmark met andere vergelijkbare instellingen;*
- 8. Een analyse van de impact van het expertisecentrum op het Vlaamse, wetenschappelijke, economische en maatschappelijke weefsel;*
- 9. De resultaten van de vorige evaluatie.*

§3. Nadere bepalingen over de inhoud van de evaluatie en de reikwijdte zullen uiterlijk in het voorlaatste jaar van het convenant worden opgesteld door het departement en toegelicht aan het expertisecentrum.

§4. De kosten van de evaluatie worden door het departement gedragen.

§5. De evaluatie wordt door het departement georganiseerd in de eerste helft van 2023 en moet afgerond zijn op 30 juni 2023.

§6. Het departement zal voor de evaluatie de gepaste evaluatieorganen aanstellen die over de expertise beschikken om de activiteiten, de resultaten en het potentieel van het expertisecentrum vakkundig te beoordelen. Daarbij zullen de algemene en specifieke procedures gevolgd worden die het departement uitgewerkt heeft. Meer informatie over de evaluatieprocedures is opgenomen in het evaluatiekader van het departement.

§7. De zelfevaluatie bestaat zowel uit een ex-post- als een ex-antegedeelte en wordt door het expertisecentrum opgesteld op basis van een sjabloon/vragenlijst die het departement aanreikt. Het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie behelst het opstellen van een ontwerp van beleidsplan of strategisch plan voor de periode die volgt op de looptijd van dit convenant. Dit ontwerp van beleidsplan of strategisch plan zal mee beoordeeld worden in het kader van de evaluatie van het expertisecentrum. De volledige zelfevaluatie wordt beschouwd als een werkdocument dat input levert voor de evaluatie. Na de evaluatie kan de zelfevaluatie, voornamelijk het ex-antegedeelte, verder evolueren tot een definitief beleidsplan of strategisch plan.

In de addenda aan het convenant zijn geen evaluatiebepalingen opgenomen. Aangezien deze addenda echter integraal deel uitmaken van het convenant (cf. artikel 24 van het convenant), heeft de geplande evaluatie ook betrekking op deze addenda.

3 Beleidscontext

3.1 Beknopte historiek

3.1.1 Steunpunten beleidsrelevant onderzoek

Om haar beleid in prioritaire domeinen wetenschappelijk te ondersteunen, erkende en financierde de Vlaamse Regering sinds 2001 steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek. Op basis van een lijst van prioritaire thema's die de Vlaamse Regering telkens vastlegde, werden sinds 2001 drie generaties van steunpunten beleidsrelevant onderzoek erkend en gefinancierd.

De erkenning binnen elke generatie verliep telkens op basis van een oproep waar consortia van onderzoeksgroepen en -instellingen konden op intekenen met het oog op mogelijke erkenning voor een periode van (in principe) telkens vijf jaar. Kenmerkend aan elk van deze drie generaties steunpunten beleidsrelevant onderzoek was de centrale ondersteuning en cofinanciering vanuit het Departement EWI.

3.1.2 Het Expertisecentrum Onderzoeks- en Ontwikkelingsmonitoring

ECOOM vindt zijn oorsprong in het Decreet betreffende het Onderwijs XVIII van 4 juli 2008⁵ waarin de Vlaamse Regering gemachtigd werd tot de erkenning van het door de verenigde universitaire associaties opgericht betreffend centrum. Tevens bepaalde de decreetgever dat de erkenning van ECOOM van rechtswege een einde maakte aan (de erkenning en financiering van) het toenmalige Steunpunt O&O-indicatoren (SOOI), aangezien ECOOM de taken van deze laatste overnam⁶.

De decreetgever hanteerde hierbij de ratio dat bepaalde structurele taken die o.a. betrekking hebben op internationale verplichtingen betreffende O&O-gegevens beter niet toevertrouwd worden aan een entiteit met een tijdelijk karakter, zoals voor een steunpunt beleidsrelevant onderzoek het geval was (en is).

Met haar beslissing d.d. 12.12.2008 en in overeenstemming met artikel VI.9.6 van het decreet van 19 maart 2004 betreffende rechtspositieregeling van de student, de medezeggenschap in het hoger onderwijs, de integratie van bepaalde afdelingen van het hoger onderwijs voor sociale promotie in de hogescholen en de begeleiding van de herstructurering van het hoger onderwijs⁷ erkende de Vlaamse Regering ECOOM en werd een eerste (vijfjarig) convenant (2009-2013) afgesloten tussen de Vlaamse overheid en de vijf associaties. Dit convenant was in essentie een actualisering van de beheersovereenkomst die tussen de Vlaamse overheid en het Steunpunt O&O-indicatoren (voor de periode 2007-2011) werd afgesloten. Eind 2012-begin 2013 werd ECOOM conform dit convenant geëvalueerd⁸ en vervolgens werd voor de periode 2014-2019 met betrekking tot ECOOM een nieuw convenant afgesloten tussen de Vlaamse Gemeenschap en de associaties.

⁵ Onderwijsdecreet XVIII.

⁶ De voorlopers van ECOOM waren tot haar oprichting opgezet als steunpunten binnen de geldende regelgeving ter zake.

⁷ Geldig tot 30/09/2013 en opgeheven bij het decreet van 20 december 2013 tot bekrachtiging van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs, gecodificeerd op 11 oktober 2013 ("Codex Hoger Onderwijs" - zie <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1023887&datum=&geannoteerd=false&print=false>).

⁸ Zie https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/bestanden/Managementsamenvatting_evaluatie%20ECOOM.pdf voor de managementsamenvatting van deze evaluatie.

3.2 Evolutie in de beleidscontext

3.2.1 De beleidsperiode 2014-2019

In 2014 werd de decretale basis voor ECOOM verlegd naar het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het Wetenschaps- en Innovatiebeleid (hierna W&I-decreet genoemd). Het W&I-decreet omschrijft de opdrachten van ECOOM en omvat verder bepalingen over het bestuur en de werking van ECOOM, over de elementen die het convenant betreffende ECOOM minstens moet bevatten en over de subsidie en de evaluatie (zie ook Sectie 1.1).

Ondertussen liep in 2015 de erkenningstermijn voor de 3de generatie steunpunten af en werd het steunpuntenprogramma als dusdanig afgevoerd, maar bleef de regelgeving voor de oprichting en erkenning van steunpunten beleidsrelevant onderzoek bestaan⁹. Het Steunpunt Economie en Ondernemen 2016-2020 is een steunpunt dat in de aldus gewijzigde context en binnen het beleidsdomein EWI werd erkend en gefinancierd¹⁰.

Aldus werd tussen de Vlaamse overheid en de “initiator” (KU Leuven) voor de periode 2016-2020 een beheersovereenkomst afgesloten betreffende het Steunpunt Economie en Ondernemen, waarbij onderzoeksgroepen van zowel de initiërende instelling als van de Universiteit Gent (in de beheersovereenkomst de deelnemende instelling genoemd) het consortium vormden dat zou instaan voor de realisatie van het meerjarenprogramma van het steunpunt.

In de eerste helft van 2018 werd ECOOM geëvalueerd¹¹ en volgend op deze evaluatie keurde de Vlaamse Regering op 5 april 2019 het convenant 2019-2023 tussen de Vlaamse overheid en de associaties betreffende ECOOM goed.

In 2018 werden ook de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF) en de Industriële Onderzoeksfondsen IOF¹² geëvalueerd. Deze evaluaties¹³ evenals de systeemevaluatie die in 2018 met betrekking tot (Vlaamse) onderzoeksfinanciering¹⁴, leidden in 2019 tot wijzigingen aan zowel het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap (BOF-besluit¹⁵) als aan het besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfondsen en de interfaceactiviteiten van de associaties in de Vlaamse Gemeenschap (IOF- en interfaceactiviteitenbesluit¹⁶).

Beide besluiten omvatten – zowel voor als na de in 2019 doorgevoerde wijzigingen - onder meer bepalingen voor de verdeling van de middelen die de Vlaamse overheid respectievelijk voor de BOF en voor de IOF en de interfaceactiviteiten jaarlijks in de begroting voorziet en dit over de

⁹ Zie ook het plan van aanpak voor de evaluatie van het Steunpunt Economie en Ondernemen 2016-2020 voor meer details over deze regelgeving: https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_2019_steunpunt_economie_en_ondernemen_plan_van_aanpak_juni_2019_coom.pdf.

¹⁰ Dit steunpunt bouwde verder op de resultaten die werden verworven in het kader van het Steunpunt Ondernemen en Regionale Economie (STORE) dat werd gefinancierd binnen de 3de generatie steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek en dit over de periode 2012-2015.

¹¹ Zie https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_ecoom_2018_managementsamenvatting.pdf voor de managementsamenvatting van deze evaluatie.

¹² Zie het W&I-decreet voor de decretale basis voor zowel de BOF als de IOF.

¹³ Zie https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/bestanden/evaluatie_van_de_bijzondere_onderzoeksfondsen_-_managementsamenvatting.pdf en https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_2018_iof_en_interfaceactiviteiten-managementsamenvatting.pdf.

¹⁴ Zie https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/systeemevaluatie_onderzoeksfinanciering_2018.pdf.

¹⁵ Zie ook <https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1022807¶m=informatie>

¹⁶ Zie ook <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1018147&datum=&geannoteerd=false&print=false>.

respectievelijke begunstigden (de universiteiten voor wat de BOF betreft en de associaties wat de IOF en de interfaceactiviteiten betreft). De verdeling van deze middelen gebeurt in beide gevallen op basis van een verdeelsleutel (de BOF- en van de IOF-sleutel genoemd) die gebaseerd is op een aantal parameters en de hieraan toegekende gewichten. In het proces voor de berekening van een aantal van deze parameters speelt ECOOM een belangrijk rol, aangezien het moet instaan voor de aanlevering en validatie van de gegevens onderliggend aan de berekening van betreffende parameters.

De wijzigingen die in 2019 aan beide besluiten werden doorgevoerd, hadden echter ook een impact op de rol van ECOOM binnen het wetenschaps- en Innovatiebeleid. Zo werd nl. beslist dat ECOOM, naast de gehanteerde outputparameters voor de verdeling van onderzoeksmiddelen (cf. supra), in de toekomst ook parameters diende te ontwikkelen die meer aandacht besteden aan andere elementen zoals interdisciplinariteit en impact. Aangezien ECOOM door zijn positie en expertise op deze domeinen in deze context een bevoorrechte partner is, werkte ECOOM dan ook een interuniversitair onderzoeksvoorstel uit rond interdisciplinariteit, impact en open acces & open data. In een eerste fase zou worden gewerkt rond de conceptualisering van interdisciplinariteit als multidimensionaal fenomeen en in een volgende stap zouden bestaande en nieuwe indicatoren beoordeeld worden in termen van relevantie en tot slot gevalideerd worden, en dit zowel lokaal (Vlaanderen) als internationaal. De weerhouden indicatoren vormen vervolgens het fundament voor een aantal gerichte impactanalyses, op het niveau van wetenschap en technologie, maar ook op het bredere maatschappelijk vlak. In deze fase was het de bedoeling om specifieke aandacht te schenken aan het fenomeen open access & open data en welke rol die spelen in interdisciplinair onderzoek. De vraag die hierbij wordt gesteld, is of open access & open data in additionele impact kunnen resulteren.

Omdat de Vlaamse overheid in de beleidsperiode ook aanzienlijk meer onderzoeksmiddelen investeerde in wetenschaps- en innovatiebeleid, werd gesteld dat het relevant was om zowel de impact van deze beleidsbeslissingen op de economische performantie van Vlaanderen in te schatten als de noden voor het toekomstig beleid in kaart te brengen. Om dit te verwezenlijken, lag een bundeling van de expertise van ECOOM en van het Steunpunt Economie en Ondernemen voor de hand. ECOOM heeft immers de nodige basisexpertise op het vlak van innovatie-onderzoek in huis, terwijl het Steunpunt Economie en Ondernemen beschikt over de nodige expertise in het bestuderen van bedrijfsprestaties en marktimpact in het algemeen. Hiertoe werd een gezamenlijk onderzoeksvoorstel inzake techno-economische impact uitgewerkt. Het bundelen van beider expertise en het koppelen van hun data zou moeten toelaten om de prestaties van clusters en de antecedenten – inclusief de impact van ondersteunend beleid – exhaustiever in kaart te brengen en te beoordelen. Bovendien zou dit ook moeten toelaten om de impact van overheidssteun voor onderzoek en ontwikkeling (O&O) en van innovatie op bedrijfsprestaties te bepalen.

Beide onderzoeksvoorstellen werden gebundeld en als bijkomende opdrachten via een addendum toegevoegd aan het convenant 2019-2023 met ECOOM. Dit addendum (addendum 1) aan het convenant werd d.d. 07.06.2019 goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

In 2019 werden ook de voorbereidingen opgestart voor de evaluatie van het Steunpunt Economie en Ondernemen en dit conform de bepalingen van de onderliggende regelgeving. Betreffende evaluatie diende tegen eind 2019 afgerond te zijn.

3.2.2 De beleidsperiode 2019-2024

In 2019 trad de huidige Vlaamse Regering aan en ECOOM wordt vermeld in de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024¹⁷, maar niet in het Regeerakkoord 2019--2024¹⁸, al is er in deze laatste wel een algemene bepaling opgenomen over efficiënt beleidsgericht onderzoek, waarbij onder meer wordt gesteld dat: *“We houden de werking van de reeds bestaande adviesraden, onderzoekinstellingen, en wetenschappelijke steunpunten tegen het licht en verbeteren hun onderlinge samenwerking en interactie om zo het beleid steviger wetenschappelijker te onderbouwen.”*

De beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 vermeldt onder de overkoepelende doestelling “Een beleid gedreven door feiten en cijfers”, het volgende:

- *“We bekijken hoe het beleidsdomein EWI kan bijdragen aan strategische toekomstverkenningen in Vlaanderen. De samenwerking tussen de Vlaamse Statistische Autoriteit, ECOOM en het Departement EWI rond de productie van economische en O&O-statistieken wordt waar nodig gestroomlijnd.”*
- *“Het Expertisecentrum O&O Monitoring (ECOOM), speelt een cruciale rol voor het ontsluiten van relevantie beleidsdata, methodes en indicatoren voor het wetenschaps- en innovatiebeleid. We blijven deze waardevolle gegevens en inzichten benutten voor het uittekenen van het beleid.”*

Het Steunpunt Economie en Ondernemen wordt niet vermeld in de beleidsnota. Wel wordt onder dezelfde doelstelling als hierboven vermeld, ook gesteld dat *“Het beleidsonderzoek via de steunpunten wordt geëvalueerd en geactualiseerd in functie van de nieuwe beleidsklemtonen.”*

De evaluatie van het Steunpunt Economie en Ondernemen werd begin 2020 afgerond¹⁹. Deze evaluatie was wat het steunpunt zelf betreft vooral op het verleden gericht, aangezien een eventueel nieuw steunpunt voor het beleidsthema in kwestie conform de regelgeving via een specifieke oproep diende te worden geselecteerd. In die zin was de evaluatie 2019 van het Steunpunt Economie en Ondernemen dus niet gericht op het verderzetten van het bestaande consortium, maar omvatte het wel een meer generiek ex-antelukkig gericht op het vormgeven van beleidsrelevant onderzoek over het beschouwde thema in de periode vanaf 2021.

Sinds 2019 worden jaarlijks geen beleidsbrieven meer opgesteld, maar werd overgestapt op (jaarlijkse) beleids- en begrotingstoelichtingen (BBT). Behalve een inhoudelijke en financiële vooruitblik over het komende begrotingsjaar (“BBT begrotingsjaar”) wordt er ook inhoudelijk en financieel teruggeblikt op het afgelopen jaar (“BBT begrotingsuitvoering”) en verder zijn er ook begrotingsaanpassingen in de loop van het jaar die aldus worden gerapporteerd (“BBT begrotingsaanpassing”).

¹⁷ Zie https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/beleidsnota_2019-2024_economie_wetenschapsbeleid_en_innovatie_.pdf.

¹⁸ Zie <https://www.vlaanderen.be/publicaties/regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2019-2024>.

¹⁹ Zie https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_2019_steunpunt_economie_en_ondernemen_managementsamenvatting.pdf voor de managementsamenvatting van deze evaluatie.

In de paragrafen hierna is een overzicht opgenomen van de inhoudelijke vermeldingen²⁰ van ECOOM en van het Steunpunt Economie en Ondernemen de beleids- en begrotingstoelichtingen van de begrotingsjaren 2021 en 2022²¹.

In de BBT begrotingsjaar 2021 wordt onder het punt “Een beleid gedreven door feiten en cijfers” van “Overkoepelende doelstellingen” onder meer vermeld:

- *“Voor een slagkrachtiger beleidsondersteuning wordt het Steunpunt Ondernemen en Regionale Economie²², geïntegreerd in de werking van het Expertisecentrum ECOOM.”*
- *“Het beleidsonderzoek rond clusters en ondernemerschap zal in 2021 worden geïntegreerd in ECOOM.²³”*

Op 26 februari 2021 besliste de Vlaamse Regering inderdaad tot de integratie van de expertise van het Steunpunt Economie en Ondernemen in ECOOM en dit met het oog op een slagkrachtigere beleidsondersteuning op het vlak van economie en innovatie. De bedoeling van deze integratie is het intensiveren van de samenwerking, het bevorderen van de diversiteit in onderzoekscapaciteit en methodologieën, het leggen van een sterke band tussen economie en innovatie, en het drukken van de coördinatiekosten.

Via een addendum 2 bij het convenant met ECOOM wordt aldus de opdracht gegeven om de expertise van Steunpunt Economie en Ondernemen te integreren binnen de werking van ECOOM en het onderzoeksprogramma “Steunpunt Economie en Ondernemen - inkanteling in ECOOM Onderzoeksplan 2021 en Onderzoeksprogramma vanaf 2022” uit te voeren.

In het kader van de opdrachten van ECOOM om de academische human resources in Vlaanderen te monitoren (cf. artikel 7, lid 4 van het convenant 2019-2023) heeft ECOOM voor de uitvoering hiervan een specifieke databank (de HRRF-databank) opgericht. Deze databank heeft als doel om de academische loopbaan van onderzoekers verbonden aan een Vlaamse universiteit in kaart te brengen. Het is een loopbanendataset voor de input, het proces en de output van academische rekrutering, en biedt de mogelijkheid om op continue basis het onderzoektalent in Vlaanderen te monitoren en evidence-informed beleid te voeren. Om deze databank optimaal te kunnen aanwenden ten behoeve van eerder vermelde de opdrachten, moet ECOOM echter gebruik kunnen maken van het rijnsregisternummer, maar dit vereist – conform de wet tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen – dat ECOOM hiertoe uitdrukkelijk gemachtigd is door een rechtsgrond. In september 2021 hechtte de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan het Besluit van de Vlaamse Regering dat een rechtsgrond creëert voor ECOOM op basis waarvan betrokkenen een aanvraag indienen

In de BBT begrotingsjaar 2022 en in opvolging van het voorgaande wordt onder het punt “Een beleid gedreven door feiten en cijfers” van “Overkoepelende doelstellingen” onder meer vermeld:

- *“Voor een slagkrachtiger beleidsondersteuning werd het Steunpunt Economie en Ondernemen (ook “STORE” genoemd), geïntegreerd in de werking van het Expertisecentrum ECOOM. Naast onderzoek op het vlak van O&O, innovatie, (duurzaam)*

²⁰ De BBT's bevatten uiteraard ook budgettaire vermeldingen ter zake, maar deze zijn niet opgenomen in dit plan van aanpak.

²¹ In de beleids- en begrotingstoelichting 2020 zijn er enkel budgettaire vermeldingen met betrekking tot ECOOM opgenomen.

²² Hiermee wordt eigenlijk het Steunpunt Economie en Ondernemen bedoeld.

²³ Deze taak werd voorheen opgenomen door het Steunpunt Economie en Ondernemen.

ondernemerschap en de ontwikkeling van ecosystemen zal ECOOM ook de monitoring van de implementatie van AI/CS²⁴ in de Vlaamse economie uitvoeren.”

- *“De samenwerking tussen de Vlaamse Statistische Autoriteit, ECOOM en het Departement EWI rond de productie van economische en O&O&I statistieken wordt waar nodig verder gestroomlijnd.”*

Eind 2022 besliste de Vlaamse Regering om via twee addenda nog twee bijkomende opdrachten aan ECOOM toe te kennen. De eerste bijkomende opdracht heeft betrekking op een onderzoeksvorstel rond studentondernemerschap dat ECOOM zal uitvoeren en dat via een addendum 3 aan het convenant 2019-2023 werd uitgewerkt. De Vlaamse Regering keurde dit addendum goed op 9 december 2022.

De bedoeling van het voorstel is om de doelgroep van student-ondernemers in de diepte te bestuderen. Op basis van gegevens van het RSZ heeft de Vlaamse overheid nl. wel een zicht op het aantal student-ondernemers maar is er weinig informatie over hun profiel, hun motivatie, hun drijfveren en het al dan niet voortbestaan van hun onderneming na afstuderen. Tot nu toe werden in Vlaanderen – behalve deelnames (in 2016 en 2021) aan de “Global University Entrepreneurial Spirit Students’ Survey” (GUESS) - relatief weinig onderzoek uitgevoerd naar studenten hoger onderwijs en student-ondernemerschap in Vlaanderen. Bedoeling van het onderzoeksvorstel is om te peilen naar de ondernemersactiviteiten en -intenties van Vlaamse studenten hoger onderwijs en aldus een belangrijke stap te zetten in het identificeren van hefboomen in het stimuleren van ondernemerschap bij bachelor-, master- en PhD-studenten in Vlaanderen en daarnaast ook internationale benchmarking mogelijk te maken. Uiteindelijk is het onderzoek gericht op de ondersteuning van het formuleren van doelgerichte beleidsvoorstellen met betrekking tot student-ondernemerschap.

Op 23 december 2022 hechtte de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan een vierde addendum bij de beheersovereenkomst met ECOOM. Via dit addendum worden extra taken toegekend aan ECOOM betreffende de monitoring van het AI-/CS-beleid, het verder zetten en verdiepen van een ad-hoc-opdracht over de analyse van waardenketens en de aanstelling van een verbindingspersoon die het Departement EWI zal ondersteunen in haar taken rondom beleidsanalyse²⁵.

In de BBT begrotingsjaar 2023 wordt ECOOM eerder summier genoemd, waaronder in het kader van de evaluatie van ECOOM die in 2023 is gepland.

Een andere belangrijke ontwikkeling betreft de Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) die in 2021 werd uitgevoerd en die voor wat het beleidsdomein EWI betreft, uiteraard ook betrekking had op instrumenten voor de financiering van onderzoek, waaronder de BOF en de IOF. Zoals aangegeven in Sectie 3.2.1 speelt ECOOM een belangrijke rol in de berekening van een aantal parameters die aangewend worden bij de berekening van de verdeling van de middelen die respectievelijk voor de BOF en IOF ter beschikking worden gesteld én is ECOOM betrokken in de ontwikkeling van nieuwe parameters die in de onderliggende verdeelsleutels gehanteerd (zullen) worden (zie ook Sectie 3.2.1).

Het VBH-project beoogde een grondige uitgavendoorlichting (spending review) en waar relevant een doorlichting van de kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse begroting, met als doel de

²⁴ AI staat voor Artificiële Intelligentie en CS voor Cybersecurity. De Vlaamse Regering heeft in 2019 met betrekking tot beide beleidsthema's beleidsplannen, met name de [AI-/CS](#)-beleidsplannen gelanceerd.

²⁵ Deze addenda zijn momenteel nog niet ondertekend.

kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van efficiëntie en effectiviteit. De belangrijkste conclusies en aanbevelingen ter zake en voor alle beleidsdomeinen zijn publiek beschikbaar²⁶ en specifiek wat het beleidsdomein EWI betreft, is het geheel van het resultaat van de oefening beschikbaar op de EWI-website²⁷. Op basis van de ervaringen met VBH is het de bedoeling om in Vlaanderen op regelmatige basis spending reviews op te zetten.

Verder zijn ook de ontwikkelingen op EU-niveau belangrijk die een impact (kunnen) hebben of zullen hebben op de toekomst van ECOOM. De ERA-acties zijn in deze context in het algemeen een belangrijk aandachtspunt, maar in het bijzonder zijn ook ERA-acties 3 en 4 van belang. ERA-actie 3 heeft betrekking op de hervorming van “research assessment” en dit van het niveau van de individuele onderzoeker tot op het regionale of nationale niveau en ERA-actie 4 betreft het promoten van attractieve onderzoekscarrières in het algemeen, maar heeft ook betrekking op subthema’s als “intersectorale mobiliteit” Beide genoemde acties, maar ook andere acties (zoals “evidence-informed policy making”) zijn in deze context van belang.

Verder dient vermeld te worden dat in 2022 een evaluatie werd uitgevoerd van het Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand – Sociale en Humane Wetenschappen (VABB-SHW). ECOOM-Antwerpen staat in voor de technische ondersteuning van het VABB-SHW en dit aspect in de werking van ECOOM-Antwerpen werd dan ook mee geëvalueerd.

Tot slot valt te vermelden dat het Departement EWI in de periode juni-juli 2022 een bevraging heeft laten uitvoeren bij (voormalige) onderzoekers werkzaam in Vlaanderen en/of Brussel²⁸ die onder meer betrekking had op onderzoeksfinanciering en op de onderzoekscarrière. Deze bevraging valt enerzijds te beschouwen als een “systeembevraging” en is vanuit dat oogpunt vergelijkbaar met de onderzoekersbevraging die het departement in 2018 heeft georganiseerd in het kader van de systeemevaluatie onderzoeksfinanciering die toen heeft plaatsgevonden²⁹. Anderzijds is de inhoud van de onderzoekersbevraging 2022 – en dit omwille van de evolutie in de beleidscontext sinds 2018 – anders dan de eerdere bevraging en bovendien is de onderzoekersbevraging 2022³⁰ ook opgezet ter ondersteuning van een aantal evaluaties die in 2023 plaatsvinden. De resultaten van de bevraging bevatten informatie die relevant kan zijn voor de toekomstige werking van ECOOM en vanuit die optiek is deze bevraging dan ook relevant voor de evaluatie van 2023 van ECOOM.

²⁶ <https://fin.vlaanderen.be/de-vlaamse-brede-heroverweging-vbh/>

²⁷ <https://www.ewi-vlaanderen.be/nieuws/vlaamse-brede-heroverweging-binnen-het-beleidsdomein-ewi-naar-een-integrale-duurzame-vlaamse>

²⁸ En dit bij organisaties die onderzoeksfinanciering vanuit Vlaanderen (hebben) ontvangen.

²⁹ Deze bevraging was gekoppeld aan de tevredenheidsbevraging die in 2018 heeft plaatsgevonden naar aanleiding van de evaluatie 2018 van het FWO en was gericht naar alle onderzoekers die in de periode 2012-2017 een aanvraag voor financiering bij het FWO hadden ingediend.

³⁰ Deze bevraging werd aangeboden via een open link die via diverse actoren/partners in het W&I-landschap werd verspreid naar de onderzoekers werkzaam in hun organisatie/instelling. Respondenten konden ook meegeven of ze bereid zijn deel te nemen aan een focusgroep ter verdieping van de enquêteresultaten.

3.2.3 Overzicht van de middelen voor ECOOM in de periode 2019-2022

Tabel 1 geeft een overzicht van de middelen die in de periode 2018-2022 werden vrijgemaakt voor ECOOM en voor het Steunpunt Economie en Ondernemen.

Begrotingsjaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023i
Basistoelage ECOOM	2 128 000,00	2 253 000,00	2 880 000,00	2 880 000,00	3 350 000,00	3 350 000,00
Addendum 1 (interdisciplinariteit en techno-economische impact)		755 000,00				
Addendum 2 (integratie Steunpunt Economie en Ondernemen)				470 000,00		
Addendum 3 (Studentondermersschap (GUESS))						445 000,00
Addendum 2 (AI-/CS-barometer, waardeketens en beleidseconoom)					250 000,00	
Andere taken ECOOM						
AI-/CS-barometer				200 000,00		
Waardeketens en beleidseconoom				200 000,00		
Andere middelen						
Enmalige indexering (via VLAIO-middelen)					92 462,00	92 462,00
Totaal	2 128 000,00	3 008 000,00	2 880 000,00	3 750 000,00	3 692 462,00	3 887 462,00
Co-financiering Departement Onderwijs	23 750,00	23 750,00	23 750,00	23 750,00	23 750,00	23 750,00
Algemeen totaal	2 151 750,00	3 031 750,00	2 903 750,00	3 773 750,00	3 716 212,00	3 911 212,00
Steunpunt Economie en Ondernemen (STORE)	500 000,00	500 000,00	470 000,00			
Totaal (ECOOM en Steunpunt Economie en Ondernemen)	2 651 750,00	3 531 750,00	3 373 750,00	3 773 750,00	3 716 212,00	3 911 212,00

Tabel 1 - overzicht middelen vanuit de beleidsdomeinen EWI en Onderwijs aan ECOOM voor de periode 2018-2023i

4 Doelstellingen van de evaluatie en beoogde resultaten

4.1 Uitgangspunten voor evaluaties

In de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 wordt in het kader van de doelstelling “een beleid gedreven door feiten en cijfers” het engagement aangegaan om de evaluatie-agenda van het departement nauwgezet uit te voeren. Hierbij wordt gespecificeerd dat de proportionaliteit van de evaluatie-aanpak in functie van de omvang van de betrokken organisaties en budgetten bekeken zal worden met het oog op de efficiënte besteding van tijd en middelen.

Dit engagement werd door de evaluatiecel van het Departement EWI geconcretiseerd in de eigen beleidsplanning voor de periode 2020-2024 en in een visienota inzake de rationalisatie van de evaluaties³¹.

In deze documenten werden ook een aantal uitgangspunten uitgetekend voor de uit te voeren evaluaties die thans worden gehanteerd. Deze uitgangspunten³² zijn:

1. Alle evaluatiebepalingen uit de regelgeving (dus o.a. het W&I-decreet en het convenant 2019-2023 betreffende ECOOM) moeten aan bod komen.
2. Er wordt gestreefd naar evolutie in de evaluatie (geen “platgetreden paden”).
3. De geplande evaluatie beoogt een goed evenwicht tussen het ex-post- en het ex-antegedeelte ervan. Vanuit die optiek zal er meer dan bij voorgaande evaluaties aandacht besteed worden aan het ex-antelukkig³³.
4. Een systeembenadering zal ingebracht worden waar mogelijk/nuttig. In eerste instantie wordt uitgegaan van het W&I-systeem en de doelstellingskaders waarin dit is ingebed.

Daarnaast dient elke evaluatie ruimer te worden opgevat dan in de relevante stukken is aangegeven en moet de evaluatie bovendien rekening houden met de beleidsontwikkelingen en de evolutie in de beleidscontext en dit op verschillende (beleids)niveaus.

Tevens dient rekening te worden gehouden met de Brede Vlaamse Heroverweging (VBH - cf. Sectie 3.2.2). Enerzijds zijn dit project en de analyses en rapporten die eruit voortvloeiden van belang als informatiebronnen voor deze evaluatie. Anderzijds dienen de evaluatieresultaten ook input te kunnen leveren voor toekomstige uitgavedoorlichtingen. Het is immers de bedoeling op basis van de ervaringen met VBH in Vlaanderen op regelmatige basis uitgavedoorlichtingen op te zetten.

4.2 Doelstellingen, hoofdlijnen en beoogde resultaten van de evaluatie 2023 van ECOOM

4.2.1 Doelstellingen

De doelstellingen van (vooral het ex-postluik van) de geplande evaluatie staan vermeld in artikel 63/12 van het W&I-decreet (zie ook Sectie 2.1), meer bepaald *“De Vlaamse Regering waakt erover dat de activiteiten van het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring worden geëvalueerd, vóór het verstrijken van het lopende convenant, aan de hand van de strategische en operationele doelstellingen en indicatoren die vastgelegd zijn in het convenant”*.

³¹ Dit betreft interne documenten van het Departement EWI.

³² De eerste twee uitgangspunten waren voordien ook al geldig, maar worden hier ter herinnering hernomen.

³³ Dit zou het ex-postluik in principe ook lichter moeten maken.

Diezelfde paragraaf uit het W&I-decreet wordt herhaald in (artikel 14, §1 van) het convenant 2019-2023 betreffende ECOOM en in §2 van datzelfde artikel worden verder de elementen aangegeven waarmee de evaluatie in het bijzonder rekening moet houden (cf. Sectie 2.1).

In onderhavig plan van aanpak is de geplande evaluatie uitgewerkt, minstens rekening houdend met wat hierboven is vermeld, maar verder komen in de evaluatie ook nog andere elementen aan bod.

Zoals eerder aangegeven in sectie 4.1 is het de bedoeling om evolutie in de evaluatie te brengen. Dit geldt ook voor de evaluatie van ECOOM dat al meerdere keren werden geëvalueerd, nl. in 2013 en in 2018. Bovendien werd het Steunpunt Economie en Ondernemen in 2021 ingekanteld in ECOOM en betreffend steunpunt werd in 2019 geëvalueerd³⁴.

Een specifieke aanpak voor de evaluatie 2023 van ECOOM is dan ook aangewezen met minstens een terugblik op de vorige evaluatie(s) die respectievelijk in 2018 (en 2019) werd(en) uitgevoerd.

4.2.2 Evaluatiedimensies

De geplande evaluaties worden opgezet vanuit meerdere dimensies:

- Ex post en ex ante.
- Intern (vanuit het oogpunt van het evaluatievoorwerp zelf) en extern (vanuit het oogpunt van de stakeholders/doelgroepen/klanten/andere actoren, met onder meer de Vlaamse beleidsmakers als belangrijke stakeholder).
- Specifiek (per ECOOM-partner) en generiek (zowel op het niveau van ECOOM zelf als op het (Vlaamse) beleidsniveau).
- Op zich en vanuit het systeem perspectief. Dit laatste betekent onder meer rekening houdend met andere actoren/instrumenten en beleidsontwikkelingen en dit op verschillende beleidsniveaus en hun doelstellingenkaders (in eerste instantie het Wetenschaps- en Innovatiebeleid (hierna genoemd het W&I-beleidskader) en de hieraan verbonden beleidsdoelstellingen en vervolgens – waar relevant – van de opeenvolgende beleidskaders en hun doelstellingen waarin het W&I-beleidskader is ingebed)³⁵.
- Regionaal, nationaal en internationaal (in het bijzonder het EU-niveau)..

Deze evaluatiedimensies moeten doorheen het geheel van de evaluatie aan bod komen, maar worden niet altijd expliciet vermeld.

4.2.3 Hoofdpijnen van de evaluatie

Zoals in sectie 4.2.1 al werd verduidelijkt, zal de evaluatie van 2023 van ECOOM ruimer worden opgevat dan wat strikt genomen in de regelgeving is aangegeven en zal deze evaluatie zich zowel op het verleden als op de toekomst richten, waarbij een goed evenwicht tussen beide delen zal worden nagestreefd. Hieronder worden de hoofdpijnen/aandachtspunten voor deze beide onderdelen van de geplande evaluatie weergegeven.

³⁴ Zie https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_2019_steunpunt_economie_en_ondernemen_managementsamenvatting.pdf.

³⁵ Hiermee worden achtereenvolgens bedoeld: het EWI-beleidskader, het Vlaamse beleid(skader), Vizier 20230, Visie 2050, federaal beleidskader (indien van toepassing), EU-kader en -beleid en internationaal beleidskader.

4.2.3.1 *Ex-postevaluatie*

In dit deel van de evaluatie dat in hoofdzaak gericht is op de periode 2018-2022/2023 moeten behalve de reguliere elementen zoals vermeld in sectie 2.1, ook volgende elementen aan bod komen:

- Evolutie ten opzichte van de voorgaande evaluaties (2018 van ECOOM en 2019 van het Steunpunt Economie en Ondernemen)
- Inhoudelijke werking, met onder meer aandacht voor:
 - Strategiebepaling en realisatie doelstellingen
 - Geleverde beleidsmatige ondersteuning tot nu toe, gelet op de hoofdpdracht van maximale beleidsondersteuning ten behoeve van de Vlaamse overheid
 - Wetenschappelijke productie
 - Kritische blik op reguliere taken in functie van efficiënte en effectiviteit
 - Opdrachten m.b.t. interdisciplinariteit, techno-economische impact, AI-/CS-barometer, student-ondernemerschap, waardeketens: gevolgen voor inhoudelijke werking, resultaten, enz.
 - Impact op de inhoudelijke werking (van ECOOM) van de integratie/inkanteling van de expertise van het Steunpunt Economie en Ondernemen in ECOOM, eerder dan (diepgaande) inhoudelijke beoordeling van dit (nieuwe) onderdeel van ECOOM
 - Taken die ECOOM opneemt ten behoeve van FRIS
- Governance, met onder meer aandacht voor:
 - Onderlinge samenwerking/afstemming/complementariteit/synergie tussen de geledingen van ECOOM
 - (Gevolgen) Integratie/inkanteling expertise Steunpunt Economie en Ondernemen evenals bijkomende opdrachten via de addenda, ook in het licht van voorgaande
- Financiële aspecten, waaronder:
 - Lagere coördinatiekosten onder meer door de integratie van de expertise van het Steunpunt Economie en Ondernemen in ECOOM, of werd de verwachte verlaging van deze kosten ook effectief gerealiseerd?
 - Kostprijs berekening parameters voor de sleutels (in termen van efficiëntie en effectiviteit)³⁶
 - Aanwending van de middelen (onder meer per entiteit en thematisch)
- Resultaten en impact
- Inpassing in en bijdragen aan de opeenvolgende beleidskaders en hun doelstellingen (W&I, EWI, Vlaams beleid, Visie 2050, Vizier 2030, EU-beleid, internationaal) – systeemblik.

4.2.3.2 *Ex-ante-evaluatie*

Het ex-antelook van deze evaluatie is even belangrijk als het ex-postluik ervan evaluatie en heeft minstens betrekking op de periode 2024-2028. Dit luik van de evaluatie beoogt een maximaal leereffect voor alle betrokken partijen³⁷ en zal onder meer gebaseerd zijn op een SWOT-analyse betrokken op het ex-postluik van de evaluatie en verder onder meer steunen op de toekomstplannen van ECOOM (cf. het ontwerp van strategisch plan/beleidsplan oftewel het ex-antelook van de zelfevaluatie dat ECOOM als onderdeel van deze evaluatie moet opstellen) en

³⁶ Ook te verbinden met evaluatie van de BOF(-sleutel).

³⁷ Met name de partijen betrokken bij ECOOM (i.e. de universiteiten en associaties en de betrokken onderzoeksgroepen), maar ook de Vlaamse overheid in het algemeen en het beleidsdomeinen EWI en haar beleidsmakers in het bijzonder.

van de Vlaamse overheid. Tevens dient dit luik van de evaluatie ook gekaderd te worden in de opeenvolgende (beleids)systemen en hun doelstellingenkaders.

Dit luik van de evaluatie heeft onder meer aandacht voor (en dit telkens zowel vanuit het oogpunt van het evaluatievoorwerp/de evaluatievoorwerpen zelf als vanuit beleidsoogpunt) en is minstens gericht op de periode 2024-2028:

- Inzetten op beter/efficiënt/effectief gebruik van data ten behoeve van het beleid
- Inhoudelijke werking in functie van opeenvolgende beleidskaders en hun doelstellingen, met aandacht voor:
 - Strategiebepaling
 - Mogelijkheden voor toekomstige beleidsondersteuning (algemeen maar in het bijzonder rekening houdend met de inkanteling/integratie van de expertise van het Steunpunt Economie en Ondernemen)
 - Heroverweging reguliere taken onder meer in functie van efficiëntie en effectiviteit
 - Toekomst van (bijkomende) de taken en opdrachten die in de periode 2019-2023 aan ECOOM werden toegekend (al of niet verderzeten en waarom (niet), financiële impact, enz.)
 - Beoogde resultaten en impact (onder meer “paden naar maatschappelijke impact”, maar ook beleidsmatig)
- Toekomstige governance en aansturing (i.h.b. interne afstemming, samenwerking, verdere integratie/inkanteling expertise Steunpunt Economie en Ondernemen, externe opvolging³⁸ (o.m. met ook kwalitatieve indicatoren, enz.))
- Toekomstige inpassing in en bijdragen aan de opeenvolgende beleidskaders en hun doelstellingen (W&I, EWI, Vlaams beleid, Visie 2050, Vizier 2030, EU-beleid, internationaal) – systeemblik.

4.2.4 Beoogde resultaten van de evaluatie

Als resultaten van de evaluatie worden minstens verwacht:

1. Analyse en beoordeling van (minstens) de periode 2018/2019 tot op vandaag in termen van:
 - a) De mate waarin en de wijze waarop ECOOM de vooropgestelde doelstellingen heeft gehaald en het strategische plan (in de periode 2018/2019-2022) heeft uitgevoerd of dit zal doen tegen het einde van 2023.
 - b) De mate waarin en de wijze waarop de middelen werden aangewend voor de realisatie van het strategisch plan, de doelstellingen en de opdrachten/taken van ECOOM.
 - c) De werking en governance van of ten aanzien van ECOOM (zowel intern als extern), met bijzondere aandacht voor de interne werking en organisatie, de strategievorming, de dienstverlening (algemeen en in het bijzonder in de vorm van beleidsmatige ondersteuning) voor en de samenwerking met de Vlaamse overheid, de inzet van de beschikbare middelen (onder meer in functie van efficiëntie en effectiviteit), de (eventuele) hefboomwerking, de rapportering, enz.
 - d) De rol, positie en meerwaarde van ECOOM in het ruime beleidskader en t.a.v. andere actoren en/of beleidsinstrumenten (met betrekking tot onderzoek en innovatie).

³⁸ Door de Vlaamse overheid.

- e) De impact/gevolgen van de bijkomende opdrachten, van de inkanteling van het Steunpunt Economie en Ondernemen in ECOOM, van de evoluerende beleidscontext op de werking van ECOOM (inhoudelijk, organisatorisch, financieel), enz.
 - f) De prestaties, resultaten en impact van ECOOM en dit op verschillende vlakken (wetenschappelijk, economisch, maatschappelijk en beleidsmatig, met bijzondere aandacht voor de wetenschappelijke output en beleidsmatige output/ondersteuning/valorisatie) en verder zowel lokaal, regionaal als internationaal.
 - g) Onderlinge samenwerking/afstemming met en complementariteit tussen de verschillende geledingen van ECOOM.
 - h) De evolutie (o.m. in termen van werking, organisatie, personeelsbeleid samenwerking, strategievorming, governance, enz.) die ECOOM sinds de vorige evaluatie(s) heeft doorgemaakt en in het bijzonder de wijze waarop rekening werd gehouden met de conclusies en aanbevelingen van de vorige evaluatie(s).
 - i) Systeemblik: inpassing in en bijdrage tot de doelstellingenkaders op verschillende niveaus (Vlaamse W&I-beleid, EWI-beleid, Vlaams beleid, Visie 2050 en Vizier 2030, Regional Innovation Scoreboard, EU-doelstellingen (waaronder de Europese ontwikkelingen op het vlak van “evidence-informed policy making”, kennisvalorisatie, research assessment en attractieve onderzoekscarrières o.a. via “intersectorale mobiliteit” (zie ook sectie 3.2.2)) en de Grand Challenges).
2. Analyse en beoordeling ten aanzien van minstens de periode 2024-2028 en dit wat betreft:
- a) De toekomstplannen van ECOOM in termen van:
 - i. Strategie, doelstellingen, ambities en prestaties.
 - ii. Wetenschappelijke, technologische, economische, maatschappelijke en beleidsmatige ambities en vooropgestelde paden naar impact.
 - iii. Toekomstige beleidsondersteuning.
 - iv. Toekomstige werking, aansturing en opvolging.
 - v. Financiële implicaties.
 - b) Toekomstplannen ECOOM versus Vlaamse beleidsambities/kennisbehoeften voor de toekomst (met in het bijzonder aandacht voor de toekomst van de (bijkomende) taken en opdrachten die in de periode 2019-2023 aan ECOOM werden toegekend).
 - c) Toekomstige rol, positie en meerwaarde van ECOOM ten aanzien van de Vlaamse beleidsmakers, in het ruime beleidskader en t.a.v. andere actoren en/of beleidsinstrumenten (met betrekking tot onderzoek en innovatie).
 - d) Systeemblik: toekomstige inpassing in en bijdrage tot de doelstellingenkaders op verschillende niveaus (Vlaamse W&I-beleid, EWI-beleid, Vlaams beleid, Visie 2050 en Vizier 2030, Regional Innovation Scoreboard, EU-doelstellingen (waaronder de Europese ontwikkelingen op het vlak van “evidence-informed policy making”, kennisvalorisatie, research assessment en attractieve onderzoekscarrières o.a. via “intersectorale mobiliteit” (zie ook sectie 3.2.2)) en de Grand Challenges).
3. Conclusies en aanbevelingen.
- De evaluatie 2023 ECOOM moet leiden tot een eindrapportering waarin conclusies en aanbevelingen betreffende de toekomst zijn opgenomen en de resultaten van deze evaluatie

zullen meegenomen worden bij de toekomstige beleidsvorming (op de onderscheiden niveaus) wat betreft ECOOM.

5 Krijtlijnen en draagwijdte van de evaluatie

5.1 Inhoudelijk en tijds kader

De evaluatie 2023 van ECOOM moet – zoals ook blijkt uit hoofdstuk 4 hierboven – ruimer worden opgevat dan wat strikt genomen is aangegeven in de relevante regelgeving (W&I-decreet, convenant 2019-2023 betreffende ECOOM, enz.) en bovendien moet de evaluatie rekening houden met de beleidsontwikkelingen en de evolutie in de beleidscontext en dit op verschillende (beleids)niveaus.

De inhoudelijke elementen van de evaluatie van ECOOM werden in grote lijnen opgesomd in de doelstellingen en de verwachte resultaten ervan die in sectie 4.2 werden geschetst en worden verder verduidelijkt in hoofdstuk 6.

Het geheel van de evaluatie dient uiterlijk tegen 30 juni 2023 te zijn voltooid.

5.2 Evaluaties van financieringsinstrumenten voor onderzoek

De evaluatie van ECOOM zal parallel verlopen met deze van een aantal financieringsinstrumenten voor onderzoek. Het betreft met name de evaluaties van de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF), van de Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) en van de interfaceactiviteiten, en deze van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO). Al deze evaluaties worden in dezelfde periode uitgevoerd en aangezien ECOOM een rol vervult ten aanzien van elk van deze instrumenten/instellingen, is het van belang deze context mee in overweging te nemen bij de uitvoering van de evaluatie van ECOOM.

5.3 Input van (de vertegenwoordigers van) het evaluatievoorwerp

De evaluatie zal onder meer gebruik maken van een zelfevaluatie opgesteld door vertegenwoordigers van ECOOM, die zal bestaan uit een ex-postluik en een ex-anteluik.

De verwachte zelfevaluatie kan worden opgesteld op basis van een richtlijn/leidraad aangereikt door (de evaluatiecel van) het Departement EWI. Deze richtlijn/leidraad omvat een aantal hoofdthema's die betrekking hebben op het verleden en op de toekomst en wordt in detail weergegeven als Bijlage 1.

Er werd met ECOOM afgesproken dat de verwachte zelfevaluatie zal opgeleverd worden conform de voorziene timing. Deze timing wordt weergegeven in sectie 7.2.5.

Verder dient zowel bij de uitvoering van de evaluatie van ECOOM als bij het opstellen van de verwachte zelfevaluatie ook telkens de systeemdimensie in rekening te worden gebracht (cf. ook secties 4.2.2, 4.2.3 en 4.2.4).

6 Evaluatieluiken

Rekening houdend met de hogervermelde doelstellingen en beoogde resultaten van de evaluatie van ECOOM (zie hoofdstuk 4), dient deze evaluatie minstens te bestaan uit onderstaande evaluatieluiken. De gekozen evaluatieonderwerpen (per luik) zijn niet altijd even strikt van elkaar te scheiden. Overlappendingen tussen de luiken zijn dan ook niet uitgesloten.

Tevens is het belangrijk om er rekening mee te houden dat de evaluatie wordt opgezet vanuit de evaluatiedimensies die in sectie 4.2.2 werden onderscheiden.

Behalve de ex-post- en ex-antedimensies die expliciet worden weergegeven in de afzonderlijke onderdelen van de evaluatie (zie de delen hierna), lopen de genoemde dimensies doorheen alle onderscheiden evaluatieluiken en worden ze enkel geëxpliciteerd waar nuttig en relevant. Specifiek aandachtspunt hierbij zijn de dimensies generiek en specifiek. Gelet op de samenstelling van ECOOM en de specifieke expertise, ambities en taken van de ECOOM-partners binnen het consortium, wordt verwacht dat doorheen het geheel van de evaluatie aandacht is voor zowel deze verscheidenheid als voor de gezamenlijke ambities en doelstellingen waar elke partner moet aan bijdragen.

Verder is het ook de bedoeling dat de evaluatie voldoende aandacht heeft voor de vorige evaluaties (nl. de evaluatie 2018 van ECOOM én de evaluatie 2019 van het Steunpunt Economie en Ondernemen), de mate waarin en op welke wijze rekening werd gehouden met de conclusies en aanbevelingen uit deze evaluaties (en dit zowel door de beleidsmakers als door (de vertegenwoordigers van) het evaluatievoorwerp) en waarom (niet), wat daaruit werd geleerd en geïmplementeerd en waarom (niet) en de evolutie die sinds het afronden van deze evaluaties kan worden vastgesteld. Dit aspect wordt in de evaluatieluiken die hierna worden uitgewerkt ook niet expliciet vermeld, maar dient wel te worden meegenomen bij de uitvoering ervan.

Verder dient bij de uitvoering van de evaluatie van ECOOM ook rekening te worden gehouden met de resultaten van de evaluatie 2022 van het VABB-SHW voor wat betreft (de technische ondersteuning hiervan door) ECOOM-Antwerpen.

Tot slot dient – waar nuttig en relevant – bij de uitvoering van de evaluatie ook aandacht te zijn voor “aanpalende evaluaties”, zoals bijvoorbeeld van de financieringsinstrumenten (IOF, BOF, FWO, enz.), en dit als element van de systeemdimensie die in de evaluatie van ECOOM moet worden meegenomen.

6.1 Ex-postluik van de evaluatie van ECOOM

6.1.1 *Evaluatie van de beleidsplanning en -realisatie/Rol, positie en meerwaarde van ECOOM*

Om de decretale opdrachten te kunnen uitvoeren, formuleert ECOOM vijfjaarlijks een meerjarenplanning. Deze meerjarenplanning heeft telkens betrekking op de periode van vijf jaar waarop het convenant betreffende ECOOM dat conform het W&I-decreet moet worden afgesloten en betreft de doelstellingen, activiteiten en taken die ECOOM voor die periode naar voren schuift en dit rekening houdend met de decretale bepalingen.

Dit luik omvat een inhoudelijke analyse en boordeling van zowel de strategische beleidsplanning/strategievorming van ECOOM betreffende de periode 2018/2019-2023 als van de eigenlijke uitvoering van het beleidsplan, de realisatie van de doelstellingen en/of geformuleerde

ambities, en dit rekening houdend met onder meer de eventuele bijstellingen die in de beleidsplanning zijn gebeurd en met evoluties in de beleidscontext (interne blik). Aandachtspunten hierbij zijn onder meer de bijkomende opdrachten die aan ECOOM via de addenda aan het convenant werden toegekend (zie Sectie 3.2.2) en de impact van deze bijkomende opdrachten op de beleidsplanning en -realisatie³⁹. Een ander aandachtspunt bij de analyse en beoordeling van de beleidsplanning en -realisatie betreft de rol en bijdrage van de instellingen betrokken bij ECOOM en van de geledingen van het ECOOM-consortium bij de beleidsplanning en -realisatie en dit alles met het oog op het optimaliseren van de werking, de resultaten en de impact.

Dit alles dient ook te worden uitgewerkt tegen de achtergrond van de beleidscontext en het systeem/de systemen waarin ECOOM is ingebed. Hierbij wordt trapsgewijs uitgegaan van het Vlaamse W&I-systeem (en -beleid(splannen) en de geldende regelgeving) met zijn actoren, instrumenten, programma's en doelstellingenkaders, het EWI-beleid, Vlaamse beleid en de hierbij horende actoren, instrumenten en doelstellingenkaders (cf. Visie 2050, Vizier 2030 en het Regional Innovation Scoreboard (RIS)), het EU-beleid en -doelstellingen (waaronder de ontwikkelingen op het vlak van "evidence-informed policy making", kennisvalorisatie, research assessment, het promoten van attractieve onderzoekscarrières, o.a. via "intersectorale mobiliteit" (zie ook sectie 3.2.2))⁴⁰ en de globale doelstellingen (o.a. Grand Challenges). Er wordt met andere woorden ook verwacht dat voor de beschouwde periode wordt nagegaan in welke mate de vooropgestelde strategie en de hieraan verbonden strategische doelstellingen pasten in en hebben bijgedragen tot de doelstellingen van de eerder vermelde (beleids)niveaus (externe blik of ECOOM zoals opgezet door de betrokken instellingen bekeken binnen de vermelde systemen) en dit in relatie tot andere relevante actoren, instrumenten en instellingen binnen deze niveaus. Specifiek en vanuit het oogpunt van de Vlaamse overheid wordt een beoordeling en analyse verwacht van de beleidsmatige ondersteuning die ECOOM tot nu toe aan die overheid heeft geleverd en dit gelet op de hoofdpopdracht van ECOOM van maximale beleidsondersteuning ten behoeve van de Vlaamse overheid.

Verder wordt ook een financiële analyse verwacht van de aanwending en verantwoording van de middelen die aan ECOOM in de beschouwde periode werden toegekend ter realisatie van de doelstellingen en opdrachten (en dit onder meer in termen van personeel en werking, in termen van efficiëntie en effectiviteit, maar ook in termen van zowel eigen middelen, middelen afkomstig van de Vlaamse overheid (basissubsidie (convenant)) als andere middelen) en hoe deze werden ingezet (onder meer per entiteit en thematisch, maar ook per uitgavencategorie). Deze verwachte analyse en beoordeling dienen op een hoog aggregatieniveau te gebeuren. Het is dus niet de bedoeling om een diepgaande financiële analyse (audit) uit te voeren, maar om in kaart te brengen welke de inkomsten en uitgaven van ECOOM waren in de periode sinds 2019, hoe de beschikbare middelen werden aangewend en hoe dit werd verantwoord. Bijzondere aandacht dient hierbij besteed te worden aan (eventuele) hefboomwerking van de subsidies ten aanzien van andere financieringsbronnen (bv. van de instellingen waar de consortiumpartners toe behoren) ter ondersteuning van de realisatie van de doelstellingen en/of de uitvoering van de opdrachten. Andere elementen die aan bod moeten komen zijn (de evolutie van) de coördinatiekosten⁴¹, de

³⁹ Gelet op de (initiële) doelstellingen van ECOOM en de doelstellingen verbonden aan deze bijkomende opdrachten, dient dan ook specifieke aandacht te worden besteed aan de gevolgen en impact ervan voor de beleidsvoering, strategie bepaling, realisatie van doelstellingen, enz. van ECOOM. Bijzonder aandachtspunt hierbij is de integratie van de expertise van het Steunpunt Economie en Ondernemen in ECOOM.

⁴⁰ Dit voor zover en waar al van toepassing.

⁴¹ Zijn ze verminderd?

kostprijs voor de berekening van de parameters van de verdeelsleutels en voor de uitvoering van de andere reguliere taken onder meer in termen van efficiëntie en effectiviteit.

In dit onderdeel kunnen vanuit de analyse en beoordeling van de beleidsplanning en -realisatie ook de rol, positie en meerwaarde van ECOOM bepaald worden en dit zowel binnen de (universiteiten en) associaties zelf, over de (universiteiten en) associaties heen als ruimer. Dit laatste wordt minstens uitgewerkt binnen de evoluerende beleidscontext als voor de opeenvolgende systemen, en dit in termen van (de bijdrage tot de) realisatie van doelstellingen hiervan en ten aanzien van andere relevante actoren en instrumenten in deze systemen. Hierbij dienen de rol, positie en meerwaarde van ECOOM ook gekaderd (en geanalyseerd en beoordeeld) te worden ten opzichte van andere instellingen en/of instrumenten en/of programma's en/of structuren binnen het Vlaamse W&I-systeem en ruimer om onder meer die rol, positie en meerwaarde te verduidelijken. De samenwerking en/of afstemming met en de complementariteit/synergie t.a.v. andere actoren, met in het bijzonder de beleidsactoren en de overheid (Vlaams/ruimer), met bedrijven (onder meer in het kader van de bevragingen), enz. dienen te worden geanalyseerd en beoordeeld. Aandachtspunten hierbij zijn de relaties met en de acties t.a.v. de doelgroepen/klanten, de relaties met stakeholders (afstemming, synergie, complementariteit), in het bijzonder met de Vlaamse beleidsactoren/overheid

Op een hoger aggregatieniveau dienen ook de rol, positie en meerwaarde van ECOOM in de Europese en internationale beleidscontext te worden geanalyseerd en beoordeeld, waarbij bovenstaande aspecten/elementen – en dit waar nuttig en relevant – aan bod moeten komen.

Specifiek aandachtspunt doorheen deze hele sectie zijn zowel integratie van de expertise van het Steunpunt Ondernemen en Innoveren in ECOOM als de toekenning van de bijkomende opdrachten aan ECOOM (cf. addenda aan het convenant) en de (eventuele) impact hiervan op de aspecten die in dit onderdeel zijn opgenomen (bv. wat betreft de beleidsplanning en -realisatie, rol, positie en meerwaarde).

Een vergelijking met de voorgaande (beheers)periode (2014-2018) en met de voorgaande evaluatie(s) wordt ook verwacht voor alle elementen vermeld in dit luik en dit rekening houdend met onder meer de wijzigingen in de relevante regelgeving, de evolutie in de beleidscontext, enz. Waar nuttig en relevant wordt een vergelijking met vergelijkbare buitenlandse initiatieven verwacht.

6.1.2 Evaluatie van de werking, aansturing en governance

In dit onderdeel is het de bedoeling dat de werking, aansturing en governance (ten aanzien) van ECOOM over de afgelopen periode worden onderzocht en beoordeeld en dit in het licht van zowel de strategische beleidsplanning als de evoluerende beleidscontext (cf. (wijzigingen) regelgeving, enz.). De analyses en beoordelingen die in dit onderdeel worden verwacht, hebben vooral betrekking op de organisatie, de beleidsvoering (d.i. personeelsbeleid, financieel beleid, communicatiebeleid, enz.), de eigenlijke werking, aansturing, governance, enz. (ten aanzien van) ECOOM. Hierbij kan en moet ook een onderscheid gemaakt worden tussen het interne en het externe perspectief op de werking, aansturing en governance (ten aanzien) van ECOOM.

Het interne perspectief heeft in hoofdzaak betrekking op de interne werking, governance en aansturing (i.h.b. hoe de diverse bestuursorganen (i.h.b. het beheerscomité, het dagelijks bestuur) functioneren en bijdragen aan de werking) en dit zowel per partner als voor ECOOM als geheel

bekeken. Hierbij dient ook bijzondere aandacht te worden besteed aan de impact op deze interne werking, governance en aansturing van de gewijzigde regelgeving (bv. wat betreft de basisopdrachten) en van de evoluerende beleidscontext, aan de bijkomende opdrachten⁴² en hun impact, maar ook de aan onderlinge samenwerking/afstemming/complementariteit/synergie tussen de partners binnen ECOOM. Hierbij dient dus onder meer aan bod te komen op welke wijze ECOOM in zijn geheel georganiseerd is, maar ook per associatie/universiteit, hoe de coördinatie, onderlinge samenwerking en/of afstemming verloopt, enz. (cf. onder meer lopende samenwerkingsovereenkomst tussen de associaties en de universiteiten betreffende (onder meer de organisatie van) ECOOM).

Andere aspecten die binnen dit interne perspectief geanalyseerd en beoordeeld moeten worden, zijn onder meer de kwaliteitsbewaking en de taken ten behoeve van FRIS en dit zowel per partner als voor ECOOM als geheel.

Het externe perspectief heeft eerder betrekking op de werking, aansturing en governance (ten aanzien) van ECOOM en dit onder meer vanuit (het Vlaams) beleidsoogpunt. Vanuit het extern perspectief – en dit in eerste instantie ten aanzien van de bevoegde minister/het Departement EWI als subsidieverstrekker – is de werking, governance en aansturing geregeld in de regelgeving en heeft onder meer betrekking op de rapportering en verantwoording die samen gebruikt worden voor de jaarlijkse opvolging door het Departement EWI. Vanuit dat oogpunt wordt verwacht dat zowel de regelgeving geanalyseerd en beoordeeld wordt als de opvolging door het Departement EWI over de afgelopen periode. Daarnaast zijn er aspecten in de werking, governance en aansturing die beïnvloed worden door andere (beleids)actoren en/of beleidsacties en die in dit onderdeel geanalyseerd en beoordeeld moeten worden (o.m. VLAIO, beleidsdomein Onderwijs, enz.).

Een ander aspect van de werking, aansturing en governance (ten aanzien) van ECOOM, is de financiering ervan. De analyses en beoordelingen die in dit verband worden verwacht, worden in Sectie 6.1.1 al toegelicht, maar dienen ook te worden afgestemd op de elementen vermeld in dit luik van de evaluatie.

Tot slot dient ook de systeemdimensie bij de analyse en beoordeling van de werking, aansturing en governance te worden meegenomen, met bijzondere aandacht voor het Europese kader met en de relevante beleidsontwikkelingen op dit vlak.

Een vergelijking met de voorgaande (beheers)periode (2014-2018) en met de voorgaande evaluatie(s) wordt ook verwacht voor alle elementen vermeld in dit luik en dit rekening houdend met onder meer de wijzigingen in de relevante regelgeving, de evolutie in de beleidscontext, enz. Waar nuttig en relevant wordt een vergelijking met vergelijkbare buitenlandse initiatieven verwacht.

6.1.3 Evaluatie van de resultaten, prestaties en impact van ECOOM

In dit onderdeel wordt een analyse en beoordeling verwacht van de (wetenschappelijke, technologische, economische, maatschappelijke en beleidsmatige) resultaten, prestaties en impact die ECOOM in de voorbije periode heeft gerealiseerd of nog zal realiseren tegen eind 2023. Hierbij

⁴² Onder meer interdisciplinariteit, techno-economische impact, AI-/CS-barometer, student-ondernemerschap, waardeketens en de integratie van de expertise van het Steunpunt Ondernemen en Innoveren.

is het niet de bedoeling om in te gaan op de meer kwantitatieve resultaten, maar eerder op de kwalitatieve realisaties, hun relevantie en op de gerealiseerde impact.

Specifiek wordt een analyse en beoordeling verwacht van de resultaten (bv. wetenschappelijke output, valorisatie, internationale, technologische, economische, maatschappelijke en beleidsmatige impact) die de middelen hebben opgeleverd en dit zowel voor ECOOM en zijn geledingen zelf⁴³ als voor de klanten/doelgroepen/belanghebbenden, en dit ook binnen de bredere (internationale) onderzoeks- en beleidscontext. Verder is het ook de bedoeling dat wordt geanalyseerd en beoordeeld of er een hefboomeffect merkbaar is van de middelen (bv. ten opzichte van het verwerven van externe/Europese fondsen) en of de middelen mogelijkheden hebben gecreëerd wat betreft het opzetten en (verder) uitbouwen van (bestaande) samenwerkingsverbanden (in Vlaanderen en daarbuiten).

Specifiek dient in dit luik ook een analyse en beoordeling te gebeuren van de gevolgen van de integratie van de expertise van het Steunpunt Ondernemen en Innoveren in ECOOM en van de gevolgen van de andere bijkomende opdrachten op het vlak van resultaten, prestaties en impact.

Verder dienen de bekomen resultaten, prestaties en impact ook geanalyseerd en beoordeeld te worden vanuit een systeem perspectief en meer bepaald aan welke beleidskaders en hun doelstellingen door en via ECOOM werd bijgedragen. Hierbij wordt tragsgewijs uitgegaan van het W&I-beleid, het EWI-beleid, het globale Vlaams beleid (incl. Visie 2050 en Vizier 2030) en het EU-beleid (waaronder de Europese ontwikkelingen op het vlak van “evidence-informed policy making”, kennisvalorisatie, research assessment en attractieve onderzoekscarrières o.a. via “intersectorale mobiliteit” (zie ook sectie 3.2.2)) en de Grand Challenges) en ruimer (indien van toepassing).

Een vergelijking met de voorgaande (beheers)periode (2014-2018) en met de voorgaande evaluatie(s) wordt ook verwacht voor alle elementen vermeld in dit luik en dit rekening houdend met onder meer de wijzingen in de relevante regelgeving, de evolutie in de beleidscontext, enz. Waar nuttig en relevant wordt een vergelijking met vergelijkbare buitenlandse initiatieven verwacht.

6.1.4 SWOT-analyse

Op basis van de voorgaande luiken en rekening houdend met de onderscheiden evaluatiedimensies (cf. sectie 4.2.2), wordt verwacht dat er een SWOT-analyse wordt opgesteld en dit zowel generiek (ECOOM als geheel) als specifiek (per ECOOM-partner). Verder wordt verwacht dat deze SWOT-analyse vergeleken wordt met de analyse opgesteld naar aanleiding van de vorige evaluatie(s) en dat de evolutie ter zake ook wordt geanalyseerd en beoordeeld, ook rekening houdend met de evoluties in de beleidscontext en in de opdrachten/taakstelling (cf. bijkomende opdrachten).

6.2 Ex-anteluik van de evaluatie van ECOOM

Het ex-anteluik van deze evaluatie is even belangrijk als het ex-postluik ervan en heeft minstens betrekking op de periode 2024-2028. Dit luik van de evaluatie beoogt een maximaal leereffect voor

⁴³ Noteer dat de evaluatie van het VABB-SHW geen analyse en beoordeling omvatte van de resultaten, prestaties en impact van ECOOM-Antwerpen zoals verwoord in onderhavig evaluatieluik.

alle betrokken partijen⁴⁴ en zal onder meer gebaseerd zijn op een SWOT-analyse betrokken op het ex-postluik van de evaluatie en verder onder meer steunen op de toekomstplannen van ECOOM (cf. het ontwerp van strategisch plan/beleidsplan, m.a.w. het ex-anteluik van de zelfevaluatie die ECOOM in het kader van deze evaluatie moet opstellen) en van de Vlaamse overheid. Tevens dient dit luik van de evaluatie ook gekaderd te worden in de opeenvolgende (beleids)systemen en hun doelstellingenkaders.

De ex-ante-evaluatie van ECOOM dient te worden uitgevoerd rekening houdend met de onderscheiden evaluatiedimensies (zie sectie 4.2.2) en wordt dus minstens vanuit het oogpunt van ECOOM, de ECOOM-partners en de instellingen waarin ze zijn ingebed zelf als vanuit dat van de beleidsmakers, belanghebbenden, klanten, enz. uitgevoerd. Verder dient de ex-ante-evaluatie ook rekening te houden met de huidige beleids-, onderzoeks- en innovatiecontext (en dit zowel regionaal, nationaal, Europees en eventueel internationaal) en de regelgeving enerzijds en de te verwachten evoluties in de beleids-, onderzoeks- en innovatiecontext anderzijds.

Dit deel van de evaluatie dient toekomstgericht te worden ingevuld en moet zich richten op een analyse en beoordeling van de vooropgestelde strategie (specifiek en generiek, indien van toepassing) en de hieraan verbonden doelstellingen, ambities en prestaties/resultaten en op de te realiseren wetenschappelijke, technologische, economische, maatschappelijke en beleidsmatige impact. Specifiek voor de beoogde impact betreft, wordt verwacht dat er in het kader van deze evaluatie (ook) strategieën worden ontwikkeld en voorgesteld gericht op het realiseren van impact (“paden naar impact”), en dat deze vooropgestelde paden worden geanalyseerd en beoordeeld en dat er als element van de evaluatie ook mogelijke alternatieven worden voorgesteld.

De analyse en de beoordeling dient zich ook te richten op de toekomstige werking, aansturing en governance (ten aanzien) van ECOOM en dit zowel vanuit het interne als het externe perspectief, evenals specifiek en generiek. Wat het interne perspectief betreft, dienen aspecten als strategiebepaling, personeelsplanning, dienstverlening voor en samenwerking met belanghebbenden in het algemeen en de Vlaamse beleidsmakers in het bijzonder aan bod te komen. Hierbij dienen ook de beoogde inhoudelijke werking, onderlinge afstemming, samenwerking en synergie (binnen ECOOM), de financiële onderbouwing, de (interne) opvolging (bv. onder de vorm van KPI's) enz. te worden geanalyseerd en beoordeeld. Aandachtspunten wat betreft de toekomstige inhoudelijke werking zijn:

- De mogelijkheden voor toekomstige maximale beleidsondersteuning (algemeen maar in het bijzonder rekening houdend met de inkanteling/integratie van de expertise van het Steunpunt Economie en Ondernemen)⁴⁵;
- De heroverweging van de reguliere taken onder meer in functie van efficiëntie en effectiviteit;
- De toekomst van de (bijkomende) taken en opdrachten die in de periode 2019-2023 aan ECOOM werden toegekend (al of niet verderzetteren en waarom (niet), financiële impact, enz.).

Tevens dienen de vooropgestelde toekomstige werking, aansturing en governance vanuit een extern perspectief te worden geanalyseerd en beoordeeld. Specifiek worden hierbij de regelgeving

⁴⁴ De ECOOM-partners, de instellingen van deze partners, ECOOM op zich, maar ook de Vlaamse overheid in het algemeen en het beleidsdomeinen EWI en haar beleidsmakers in het bijzonder.

⁴⁵ En dit minimaal ten behoeve van het beleidsdomein EWI, maar ook ten behoeve van de Vlaamse overheid in het algemeen.

en de externe opvolging met betrekking tot ECOOM vanuit een toekomstperspectief geanalyseerd en beoordeeld. Verder worden voor het externe perspectief voorstellen van mogelijke scenario's verwacht voor de efficiënte en effectieve (toekomstige) aansturing en opvolging ten aanzien van ECOOM (bv. onder de vorm van (kwalitatieve) KPI's) en dit in het bijzonder vanuit het standpunt van de Vlaamse overheid en met het oog op eenvoud, duidelijkheid, efficiëntie en transparantie.

Andere elementen die in dit luik van de evaluatie dienen te worden geanalyseerd en beoordeeld, zijn de toekomstmogelijkheden voor de onderlinge samenwerking en afstemming /complementariteit, de samenwerking en/of afstemming met en de complementariteit t.a.v. andere actoren, met de beleidsactoren (Vlaams/ruimer), enz.. Aandachtspunten hierbij zijn de relaties met en de acties t.a.v. de doelgroepen/klanten, de relaties met stakeholders (afstemming, synergie, complementariteit), in het bijzonder met de Vlaamse beleidsactoren. De toekomstmogelijkheden op het vlak van meerwaarde ten aanzien van klanten, doelgroepen en belanghebbenden dienen in dit luik ook onderzocht te worden, waarbij bijzondere aandacht dient te gaan naar de Vlaamse overheid als belanghebbende. Verder dienen ook de toekomstige regionale, nationale en internationale samenwerkingsmogelijkheden te worden onderzocht.

Verder kan worden onderzocht en beoordeeld welke nieuwe inhoudelijke waarde ECOOM zou kunnen bieden aan zijn huidige partners/klanten/doelgroepen/belanghebbenden, met bijzondere aandacht voor de Vlaamse beleidsmakers. In essentie wordt verwacht dat voor de toekomst een mogelijke onderscheidende factor/eigenschap ("differentiator") wordt geïdentificeerd ten aanzien van (de middelen voor) ECOOM, om het verschil te kunnen maken/meerwaarde te bieden zowel op lokaal als op internationaal vlak en om, samen met andere actoren, Vlaanderen prominenter op de kaart te zetten.

Tevens dient de toekomstige positionering van ECOOM en dit onder meer in relatie tot andere (Vlaamse) instrumenten/instellingen/actoren te worden onderzocht en beoordeeld (onder meer met het oog op efficiëntie en effectiviteit). Hieraan gerelateerd dient ook de toekomstige inpassing in en bijdragen aan de opeenvolgende beleidskaders en hun doelstellingen (W&I, EWI, Vlaams beleid, Visie 2050, Vizier 2030, EU-beleid (waaronder de Europese ontwikkelingen op het vlak van "evidence-informed policy making", kennisvalorisatie, research assessment en attractieve onderzoekscarrières o.a. via "intersectorale mobiliteit" (zie ook sectie 3.2.2)) en de Grand Challenges) van ECOOM te worden geanalyseerd en beoordeeld.

Tot slot dient in het ex-anteluid van deze evaluatie ook aandacht te zijn voor de mogelijke gevolgen van de uitgevoerde analyses en beoordelingen en de hieruit volgende conclusies en aanbevelingen op de huidige regelgeving en welke wijzigingen aan deze regelgeving zich dientengevolge opdringen of genoodzaakt zouden zijn.

6.3 Conclusies en aanbevelingen

Het geheel van de evaluatie van ECOOM moet leiden tot een eindrapportering die minstens een beschrijving van de beleidscontext omvat, een toelichting geeft over de evaluatiecontext en -aanpak, een overzicht omvat van de ingezette methodes en middelen, van de uitgevoerde analyses en de eraan verbonden beoordelingen en tot slot een aantal conclusies en aanbevelingen formuleert.

De eindrapportering moet beantwoorden aan de doelstellingen van de evaluatie en de beoogde resultaten opleveren (zie ook sectie 4.2.4) en moet tegemoetkomen aan alle elementen vermeld in

de evaluatieluiken vermeld in hoofdstuk 6 en dit rekening houdend met de onderscheiden evaluatiedimensies (zie sectie 4.2.2). Verder dient de verwachte eindrapportering over de evaluatie van ECOOM waar nuttig en relevant aandacht te besteden aan specifieke conclusies en aanbevelingen en aan meer generieke conclusies en aanbevelingen en verder worden conclusies en aanbevelingen verwacht die zich richten naar ECOOM en naar de Vlaamse beleidsmakers.

7 Onderdelen van de evaluatie, methodologieën en planning

7.1 Onderdelen van de evaluatie en methodologieën

De evaluatie van ECOOM dient te bestaan uit een ex-postluik en een ex-anteluik en een goed evenwicht tussen beide luiken is essentieel bij de uitvoering ervan. Wat inhoudelijk aan bod moet komen in de evaluatie waarvan sprake in dit plan van aanpak, wordt toegelicht in hoofdstuk 6.

De methodologieën die in de evaluatie minstens aan bod moeten komen, zijn:

- Documentenstudie.
- Interviews met/bevraging van betrokkenen, klanten, doelgroepen en relevante stakeholders en belanghebbenden.
- Een SWOT-analyse.
- Een kwalitatieve analyse en beoordeling van de wetenschappelijke output en beleidsmatige output/ondersteuning onder het ECOOM-label (en dit zowel ex post als ex ante).
- Een plaatsbezoek en beoordeling (zowel ex post als ex ante) door een panel van experts.
- Een internationale benchmark en dit onder meer met het oog op de (toekomstige) strategische inzet van ECOOM in zowel een regionale als een internationale context, met bijzondere aandacht voor het EU-niveau.
- Toekomstgerichte methodologieën ter ondersteuning van het ex-anteluik van de evaluatie.
- Een systeembenadering (ex post en ex ante) van de omgeving en de beleidskaders waarin het evaluatievoorwerp zich bevindt.

De werkzaamheden in het kader van de evaluatie moeten leiden tot een eindrapportering waarvan de inhoud in grote lijnen is omschreven in sectie 6.3).

7.2 Evaluatieproces/-procedure en planning

7.2.1 Bronnen

Voor de uitvoering van beide evaluaties worden volgende bronnen als relevant beschouwd: het W&I-decreet, het convenant 2019-2023 betreffende ECOOM, de beleidsnota's en beleidsbrieven, de beleids- en begrotingstoelichtingen, VBH-rapportering, de evaluatierapporten van de voorgaande evaluaties, de evaluatie 2022 van het VABB-SHW, de rapportering die ECOOM heeft ingediend bij het Departement EWI, de zelfevaluatie die ECOOM zal opstellen (zie sectie 5.3), de resultaten van de onderzoekersbevraging die in 2022 in opdracht van het Departement EWI werd uitgevoerd (zie ook (het einde van) sectie 3.2.2), enz.

In het kader van deze evaluatie zullen de bevoegde Vlaamse beleidsactoren (in eerste instantie (de dossierbehandelaar(s) bij) het Departement EWI en het kabinet van de bevoegde minister) een toekomstvisie opstellen met betrekking tot ECOOM. Deze toekomstvisie zal ook als bron ter beschikking gesteld worden aan de evaluatoren en dient gericht ingezet te worden met het oog op een weloverwogen advies over de toekomst van ECOOM en dit zowel vanuit het oogpunt van de beleidsmakers als vanuit het oogpunt van ECOOM en haar geledingen.

7.2.2 Evaluatoren

Er zullen voor deze evaluatie twee types van evaluatoren worden ingezet, met name een externe consultant en een panel van (internationale) experts. Beide types van evaluatoren voeren

onafhankelijk hun eigen evaluatiets) uit, maar beide processen interageren ook. Beide types van evaluatoren worden in de context van de evaluatie van ECOOM beschouwd als “gepaste evaluatieorganen”, vermeld in artikel 14, §6 van het convenant 2019-2023 betreffende ECOOM.

7.2.2.1 Externe consultant

De consultant zal worden aangesteld via de aanbesteding van een overheidsopdracht die betrekking heeft op de uitvoering van de evaluatie van ECOOM. De consultant zal deze evaluatie uitvoeren zoals omschreven in hoofdstuk 6 en dit rekening houdend met de doelstellingen en beoogde resultaten die voor deze evaluatie werden vooropgesteld (zie hoofdstuk 4).

Van de consultant wordt verwacht dat die bij de uitvoering van de opdracht de onderscheiden doelstellingen, beoogde resultaten, alsook de evaluatieluiken vertaalt in een eigen concrete en samenhangende aanpak en dit rekening houdend met de onderscheiden evaluatiedimensies. In het werkplan voor de uitvoering van de evaluatie dient de consultant methodologieën⁴⁶ aan te wenden die tegemoetkomen aan de doelstellingen van de evaluatie en leiden tot de beoogde resultaten ervan. Verder zal de consultant bij de uitvoering van de evaluatieopdracht een beroep moeten doen op verschillende vormen van expertise en diverse stakeholders moeten raadplegen om de opdracht tot een goed einde te kunnen brengen.

De consultant zal de opdracht uitvoeren in samenwerking met een samen te stellen panel van (internationale) experts en gebruik maken van de bevindingen van het panel bij het opstellen van de eindrapportering. Het rapport dat het panel zal opstellen, zal met andere woorden aangewend worden in de finale rapportering van de consultant over de evaluatie van ECOOM en moet ook integraal als bijlage bij deze eindrapportering gevoegd worden.

De consultant moet alle onderdelen van de evaluatie op zich nemen en minstens de bronnen aanwenden die ter beschikking staan van deze evaluatie. Verder moet de consultant in het kader van de evaluatie van ECOOM instaan voor de ondersteuning en begeleiding van het panel van experts en op basis van zijn eigen analyses en bevindingen een programma en evaluatie-opdracht (incl. evaluatie-onderwerpen en/of -vragen) voor het panel uitwerken.

7.2.2.2 Panel van (internationale) experts

Zoals al aangegeven in sectie 7.1, wordt in het kader van de evaluatie van ECOOM voorzien in de inzet van een panel van (4) (internationale) experts. Dit panel van experts dient in staat te zijn om ECOOM te beoordelen vanuit hoger geschetste invalshoeken én dient ook zicht te hebben op (de toekomst van) onderzoek en/of beleidsmatige ondersteuning door onderzoek van onderzoeks-, wetenschaps- en innovatiebeleid, op de beleidsontwikkelingen op het vlak van onderzoek in de domeinen waarin ECOOM actief is. Het beschikken over ervaring in het (ondersteunen en/of vormgeven van) onderzoeks-, wetenschaps- en innovatiebeleid op het niveau van een regio of land of ruimer is een pluspunt.

Praktisch gezien zal het panel van experts een tweetal dagen worden ingezet en worden er panelsessies georganiseerd waarin in ieder geval de vertegenwoordigers van ECOOM gehoord en bevroegd worden, maar waarin dat minstens ook met de (Vlaamse) beleidsmakers (in de ruime zin) gebeurt en met andere stakeholders.

Het panel zal worden ondersteund en begeleid door de consultant die op basis van zijn voorafgaandelijke analyse en bevindingen een tussentijds rapport, een evaluatieopdracht en een

⁴⁶ Minstens de methodologieën vermeld in sectie 7.1.

concrete set van evaluatievragen voor het panel uitwerkt. Het panel van experts zal zich met andere woorden bij de uitvoering van zijn eigen evaluatie onder meer baseren op de voorbereidende werkzaamheden van de consultant, maar zal ook andere bronnen kunnen raadplegen⁴⁷.

Het panel van experts stelt een eigen rapport op dat zowel geïntegreerd wordt in het rapport van de consultant als er als bijlage aan wordt gehecht.

De samenstelling van het panel van experts zal gebeuren op basis van suggesties van zowel de dossierbehandelaar(s) van de afdeling Ondernemen en Innoveren van het Departement EWI, van ECOOM⁴⁸ en van de externe consultant die voor de uitvoering van de evaluatie zal worden ingezet (zie ook sectie 7.2.2.1)⁴⁹. De samenstelling van het panel van experts moet gevalideerd worden door de stuurgroep die de evaluatie van ECOOM begeleidt (zie ook sectie 7.2.3) en de evaluatiecel van het Departement EWI staat in voor het aanstellen van het panel.

Conform de evaluatiepraktijk wordt er in het panel van experts minstens één expert opgenomen die betrokken was bij de vorige evaluatie, met name de evaluatie 2018 van ECOOM.

7.2.3 Procesverloop

De evaluatie van ECOOM wordt begeleid door een stuurgroep. In deze stuurgroep zullen vertegenwoordigers van het Departement EWI (met name van de evaluatiecel binnen de afdeling Strategie en Coördinatie en van de afdeling Ondernemen en Innoveren⁵⁰) worden opgenomen. Verder wordt in deze stuurgroep ook een vertegenwoordiger van de bevoegde minister (i.e. minister Brouns) opgenomen in de hoedanigheid van waarnemer.

De externe consultant wordt uitgenodigd deel te nemen aan de vergaderingen van de stuurgroep, maar maakt er geen deel van uit.

De stuurgroep staat in voor de validatie van de interviewlijsten, tussentijdse resultaten, rapporten en andere stukken, voorstellen en/of andere op te leveren resultaten. De stuurgroep is bevoegd voor het toezicht op en de begeleiding van het evaluatieproces. Dit betekent dat de stuurgroep waakt over het correcte verloop van het evaluatieproces en dit zo nodig ook kan bijsturen. De stuurgroep bewaakt tevens de kwaliteit van het geleverde werk en daarom vindt de rapportering over de evaluaties plaats aan de leden van de stuurgroep.

Tevens ziet de stuurgroep erop toe dat de externe consultant de evaluatieopdracht uitvoert in overeenstemming met de bepalingen van het opdrachtbestek en dat de werkzaamheden resulteren in een eindrapportering met concrete aanbevelingen die inpasbaar zijn in de regelgeving.

De werking van de evaluatiestuurgroep is neergelegd in een huishoudelijk reglement.

Op de eerste stuurgroepvergadering van elke evaluatie, worden ook (vertegenwoordigers van) het/de evaluatievoorwerp(en) uitgenodigd zodat de betrokkenen kennis kunnen maken met de

⁴⁷ (Beide luiken van) de zelfevaluatie opgesteld door ECOOM, (samenvattingen van) het strategische plan 2019-2023 van ECOOM, de (jaar)verslaggeving/rapportering, de toekomstvisie opgesteld door de beleidsmakers, enz.

⁴⁸ De vertegenwoordigers van ECOOM hebben in juli 2023 een reeks suggesties overgemaakt aan de evaluatiecel van het Departement EWI.

⁴⁹ Bij de samenstelling van het panel dient behalve een evenwicht in expertise ook een genderevenwicht en een geografisch evenwicht te worden nagestreefd.

⁵⁰ De dagelijkse opvolging van ECOOM en de beleidsvoorbereiding ter zake situeert zich in de afdeling Ondernemen en Innoveren van het Departement EWI.

aanpak die de externe consultant voorstelt voor de uitvoering van zijn evaluatieopdracht en ook om een aantal afspraken te kunnen maken.

Voor de dagelijkse opvolging van de evaluatiewerkzaamheden is een operationele werkgroep ingesteld. Deze bestaat uit de dossierbehandelaar voor de evaluatie (en een back-up) die behoren tot de evaluatiecel van het Departement EWI en uit de dossierbehandelaar(s) voor ECOOM bij het Departement EWI (i.e. van de afdeling Ondernemen en Innoveren).

Het (enige) aanspreekpunt (SPOC) voor alle betrokkenen bij deze evaluatie is eerder vermelde dossierbehandelaar voor de evaluaties (met back-up in cc).

7.2.4 Nazorg

In het kader van de kwaliteitsbewaking en dit wat betreft de dienstverlening van de evaluatiecel van het Departement EWI aan zowel de beleidsvoorbereidende entiteiten als aan het/de evaluatievoorwerp(en), vindt (enige tijd) na afloop van een evaluatie een kwaliteitscontrole van het proces plaats. Dit gebeurt onder de vorm van een nazorggesprek met de betrokken partijen, waaronder het/de evaluatievoorwerp(en). Dit gesprek betreft het procesmatige aspect van de evaluatie en staat aldus los van de inhoudelijke uitkomst van de evaluatie. Het staat de geëvalueerde(n) vrij om tijdens het nazorggesprek ook hun mening te geven omtrent de inhoudelijke aspecten van de evaluatie in kwestie, maar het nazorggesprek is hiervoor niet het kader.

7.2.5 Planning

De indicatieve planning voor de uitvoering van de evaluatie van ECOOM wordt hieronder weergegeven:

1) Voorbereidingstraject evaluatie

- April–juni 2022
 - Voorbereiding van en intern overleg over de aanpak van de evaluatie
 - Uitwerking hoofdlijnen evaluatie
- 15/06/2022: Overmaken richtlijn/leidraad voor het opstellen van de zelfevaluatie aan de vertegenwoordigers van de ECOOM-geledingen
- 17 & 22/06/2022: Toelichting over en bespreking van de hoofdlijnen van de evaluatie van ECOOM met de vertegenwoordigers van de ECOOM-geledingen
- Augustus – december 2022: Uitwerken (ontwerp van) plan van aanpak voor de evaluatie op basis van de besprekingen/opmerkingen tijdens eerdere overleggen
- 30/11/2022: Oplevering ex-postzelfevaluatie opgesteld door ECOOM
- Januari 2023: Interne validatie van het ontwerp van plan van aanpak
- Februari 2023: Toelichten aan en bespreken van het uitgewerkt (ontwerp van) plan van aanpak met de vertegenwoordigers van de ECOOM-geledingen
- Februari 2023: Herwerken (ontwerp van) plan van aanpak op basis van besprekingen
- Februari 2023: Overmaken finaal plan van aanpak aan de minister en aan de vertegenwoordigers van de ECOOM-geledingen

2) Eigenlijke evaluatietraject

- Januari 2023: Opstart aanbestedingsprocedure voor de aanstelling van de externe consultant

- 16/01/2023: Oplevering ex-antezelfevaluatie opgesteld door ECOOM
- Begin maart 2023: Start opdracht consultant en eerste stuurgroepvergadering
- Maart 2023: Benaderen experten op basis van ontvangen voorstellen en na het vastleggen van een tijdsvenster
- Begin mei 2023: Oplevering tussentijdse rapportering door de externe consultant
- 2de helft mei 2023⁵¹: plaatbezoek panel van experts (in Brussel)
- Begin juni 2023: afronden ontwerp van eindrapportering
- Nazicht met het oog op de verbetering van materiële fouten o.a. door vertegenwoordigers van ECOOM (1 week)
- Finale rapportering tegen 30 juni 2023

3) Natraject

- Op verzoek van de vertegenwoordigers van het evaluatievoorwerp - en dit gericht aan de evaluatiecel van het Departement EWI - kunnen de resultaten van de evaluatie toegelicht worden aan betreffende vertegenwoordigers⁵²
- Najaar 2023 (september) nazorggesprek

⁵¹ Voor 10 april 2023 (Pasen).

⁵² Dergelijke toelichting gebeurt door de externe consultant (met inleiding door de evaluatiecel van het Departement EWI) en in het opdrachtbestek voor de evaluatie worden ter zake specifieke bepalingen opgenomen.

8 Informeren van en afstemming met de evaluatievoorwerpen

Op 17 en 22 juni 2022 heeft de dossierbehandelaar voor deze evaluatie bij de evaluatiecel van het Departement EWI samen met de dossierbehandelaar(s) bij het Departement EWI betreffende ECOOM, zowel de hoofdlijnen van de evaluatie van ECOOM als de richtlijn/leidraad voor het opstellen van de zelfevaluatie door ECOOM die d.d. 15.06.2022 aan betrokken was bezorgd, toegelicht aan en besproken met vertegenwoordigers van (de) ECOOM(-geledingen). Op basis van dit overleg werd de datum voor het opleveren van de verwachte zelfevaluatie naderhand als volgt vastgelegd:

- Ex-postluik zelfevaluatie: 30 november 2022;
- Ex-anteluid zelfevaluatie: 16 januari 2023.

De resultaten van beide besprekingen werden meegenomen bij de verdere uitwerking van dit plan van aanpak.

Na interne validering van voorliggend plan van aanpak voor deze evaluatie, werd betreffend plan van aanpak op 10 februari 2023 toegelicht aan en besproken met vertegenwoordigers van ECOOM.

De afspraken en/of opmerkingen die werden gemaakt tijdens dit laatste overleg, werden verwerkt in onderhavig plan van aanpak en zijn de volgende:

- **Expertenpanel**

Een voorstel voor de samenstelling van het panel van experts zal zo snel mogelijk worden uitgewerkt door de evaluatiecel van het Dep. EWI en vervolgens gedeeld worden met de stuurgroep en met de vertegenwoordigers van ECOOM.

→ De stuurgroep moet de samenstelling van het expertenpanel finaal valideren.

- **Contactpersonen**

Wat betreft de verdere informatie en communicatie over de evaluatie 2023 van ECOOM met de vertegenwoordigers van ECOOM, wordt vanuit de evaluatiecel van het Departement EWI gevraagd om een aantal contactpersonen door te geven (een aanspreekpunt en een persoon in cc en eventueel ook nog een centraal aanspreekpunt een/of centrale persoon in cc).

→ Dit kan per geleding worden opgevat of op basis van de lijst van promotoren. Het wordt aan de vertegenwoordigers van ECOOM overgelaten om dit concreet in te vullen.

→ Er wordt ter vergadering afgesproken dat de vertegenwoordigers van ECOOM dit onderling zullen afstemmen en zullen terugkoppelen naar de dossierbehandelaars voor deze evaluatie bij het Departement EWI.

- **Andere aspecten/aandachtspunten/vragen**

- De resultaten van de onderzoekersbevraging 2022 (zie dia 16) zullen binnenkort bekendgemaakt worden en dan gedeeld worden.

- De mogelijkheid om via de optie een toelichting te krijgen van de consultant over de evaluatieresultaten, beschouwen sommige deelnemers als nuttig en te overwegen. In dit verband wordt gevraagd wat met de neerslag van deze toelichting gebeurt en meer bepaald of dit nog wordt meegenomen in de evaluatierapportering)?
 - Deze optie is voorzien NA de afronding van de eindrapportering en de resultaten ervan worden dus niet meegenomen in de evaluatie zelf. Deze toelichting en de bespreking achteraf dienen dan ook eerder beschouwd te worden als “interne” informatie voor het forum waaraan de toelichting wordt gegeven.

- Materiële fouten vastgesteld in (en andere opmerkingen op) het ontwerp van eindrapportering
 - De diverse aangeduide contactpersonen binnen ECOOM (zie vorige dia) ontvangen het door de stuurgroep gevalideerde ontwerp van eindrapport met de vraag om het na te lezen met het oog op de verbetering van materiële fouten en het aanduiden van vertrouwelijke/persoonlijke (cf. AVG) informatie.
 - Het opgestelde overzicht van materiële fouten (en eventuele andere opmerkingen) moet vervolgens overgemaakt worden aan de dossierbehandelaars voor deze evaluatie bij het Departement EWI die het vervolgens (integraal) bezorgen aan de consultant.
 - De consultant moet de vastgestelde materiële fouten verbeteren en eventuele conclusies of aanbevelingen die erop gebaseerd zijn, herwerken.
 - De consultant kan rekening houden met andere opmerkingen, maar het is zijn prerogatief om dit al of niet te doen (aangezien het zijn rapport is). In ieder geval moet de consultant per gemaakte opmerking aangeven of hij er rekening mee zal houden bij de herwerking van de eindrapportering en waarom (niet). De dossierbehandelaars voor deze evaluatie bij het departement EWI beoordelen de aldus opgestelde argumentering.
 - Nadat de eindrapportering is gefinaliseerd, kan het “evaluatievoorwerp” er ook formeel op reageren ten aanzien van de betrokken beleidsverantwoordelijken (Dep. EWI en de bevoegde minister). Deze formele reactie wordt ook als een “product” van het evaluatieproces beschouwd.

9 Elementen met betrekking tot de inzet van een externe consultant

9.1 Algemeen

Zoals aangegeven in de voorgaande delen van dit plan van aanpak (zie onder meer sectie 7.2.2) wordt voor de uitvoering van de evaluatie onder meer een beroep gedaan op een externe consultant.

De consultant zal worden aangesteld via een aanbestedingsprocedure. Het is de bedoeling betreffende procedure in januari 2023 op te starten. De evaluatiecel van de afdeling Strategie en Coördinatie van het Departement EWI staat in voor het geheel van (de afhandeling van) de aanbestedingsprocedure van de opdracht van de consultant. Dit omvat zowel het voortraject, de eigenlijke aanbestedingsprocedure als de opvolging van de uitvoering van de opdracht.

9.2 Beschikbaarheid van documenten

Volgende informatie zal ter beschikking worden gesteld aan de consultant, hetzij als bijlage bij het bestek, hetzij op de relevante website, hetzij elektronisch op te vragen bij het Departement EWI:

- Publieke documenten of ter beschikking gesteld voor het opstellen van de offerte
 - Het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid en de wijzigingen aan betreffend decreet⁵³
 - Het convenant 2019-2023 tussen de Vlaamse Gemeenschap en de associaties en de initiërende instelling betreffende ECOOM, incl. addenda aan dit convenant
 - De samenwerkingsovereenkomst tussen de associaties en de universiteiten betreffende ECOOM
 - Regeerakkoorden, beleidsnota's, beleidsbrieven en beleids- en begrotingstoelichtingen⁵⁴
 - Relevante adviezen (VARIO, SERV, andere) betreffende onderwerpen gerelateerd aan ECOOM
 - Vorige evaluaties van ECOOM en van het Steunpunt Economie en Ondernemen of andere relevante evaluatierapporten⁵⁵
 - VARIO-studie over indicatoren voor wetenschap en innovatie
 - Visie 2050 en Vizier 2030
 - VBH-rapportering

- Ter beschikking vanaf de plaatsing van de opdracht of later (cf. planning in sectie 7.2.5)
 - Het meerjarenplan 2019-2023 van ECOOM
 - De jaarlijkse planning en rapportering van ECOOM aan het Departement EWI
 - Relevante beslissingen van en nota's/mededelingen aan de Vlaamse Regering
 - Het rapport over de evaluatie 2022 van het VABB-SHW
 - De zelfevaluatie opgesteld door ECOOM

⁵³ Via de Vlaamse Codex: <https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1018085¶m=inhoud>

⁵⁴ Via <https://www.vlaanderen.be/publicaties> of <http://www.vlaamsparlement.be>

⁵⁵ Zie https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_ecoom_2018_managementsamenvatting.pdf en https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_2019_steunpunt_economie_en_ondernemen_managementsamenvatting.pdf

- De toekomstvisie opgesteld door de beleidsmakers

10 Gebruik en verspreiding van de resultaten van evaluaties

Conform de communicatiestrategie die het Departement EWI hanteert voor beleidsevaluaties⁵⁶, wordt de eindrapportering van een evaluatie pas publiek van zodra het beslissingsproces over de toekomst van het evaluatievoorwerp is afgerond.

In de periode daarvoor is de eindrapportering nog vertrouwelijk en wordt het enkel ter beschikking gesteld aan de direct betrokken partijen, nl. de bevoegde minister(s), de leden van de stuurgroep(en) die de evaluatie heeft (hebben) begeleid en (vertegenwoordigers van) het evaluatievoorwerp.

Voor de eindrapportering finaal gevalideerd wordt (door de stuurgroep), krijgt (krijgen de vertegenwoordigers van) het evaluatievoorwerp de mogelijkheid om het ontwerp van eindrapportering na te lezen met het oog op de verbetering van materiële fouten. Vastgestelde materiële fouten moeten altijd verbeterd worden en conclusies of aanbevelingen die erop gebaseerd waren, moeten overeenkomstig aangepast worden. Voor het nazicht met het oog op de verbetering van materiële fouten krijgt (krijgen de vertegenwoordigers van) het evaluatievoorwerp een week tijd en de verwachte periode waarin dit nazicht moet uitgevoerd worden, wordt ruim op voorhand aan (de vertegenwoordigers van) het evaluatievoorwerp meegedeeld, zodat deze werkzaamheden opgenomen kunnen worden in de eigen planning.

In principe kan (kunnen de vertegenwoordigers van) het evaluatievoorwerp na de afronding van de evaluatieprocedure een beroep doen op de externe consultant om de evaluatie aan (minstens betreffende vertegenwoordigers van) het evaluatievoorwerp toe te lichten, conform de hierboven omschreven communicatiestrategie. In het opdrachtbestek voor de aanbesteding van deze evaluatieopdrachten wordt hiervoor een specifieke optie voorzien.

⁵⁶ Zie ook <https://www.ewi-vlaanderen.be/wat-doet-ewi/strategisch-beleid/beleidsevaluaties/wat-beleidsevaluatie>.

11 Bijlage 1 – Op te stellen zelfevaluatie

11.1 Inleiding

11.1.1 Algemeen

De evaluatiepraktijk die het Departement EWI hanteert, voorziet standaard in het opstellen van een of meerdere zelfevaluatie(s) door (vertegenwoordigers van) “het evaluatievoorwerp/de evaluatievoorwerpen”. Deze zelfevaluatie bestaat zowel uit een terugblik (ex-postluik van de zelfevaluatie) als een vooruitblik (ex-anteluik van de zelfevaluatie).

Deze evaluatiepraktijk is ook doorvertaald in de evaluatiebepalingen opgenomen in de regelgeving betreffende ECOOM⁵⁷.

Aangezien (de vertegenwoordigers van) de (te evalueren) instellingen/instrumenten jaarlijks omstandig rapporteren, kan/kunnen de verwachte zelfevaluatie(s) in principe op een hoog aggregatieniveau uitgewerkt worden. Dit geldt ook voor ECOOM.

Om het opstellen van de verwachte zelfevaluatie(s) te vergemakkelijken, heeft de evaluatiecel van het Departement EWI een richtlijn/leidraad opgesteld, die bestaat uit een lijst van thema’s die ingevuld kunnen worden/aan bod kunnen komen bij het uitwerken van de zelfevaluatie(s). **De verwachte zelfevaluatie bestaat zowel uit een ex-postluik (terugblik) als een ex-anteluik (vooruitblik) en dient in het Engels te worden opgesteld.**

Bij het opstellen van de gevraagde zelfevaluatie(s), kan – waar mogelijk en relevant – altijd verwezen worden naar al bestaande documenten of beschikbare gegevens (bv. jaarverslagen, evaluatieverslagen, informatie op de website, andere rapportering, enz.). Het is niet de bedoeling om dergelijke informatie te reproduceren.

De uiteindelijke bedoeling is om de partners binnen ECOOM toe te laten een ex-postreflectie (terugblik) t.a.v. de afgelopen periode (2018 t/m 2022/2023) op te stellen en op basis hiervan ook een aantal krachtlijnen uit te zetten voor de toekomst (vooruitblik; vanaf 2024 en minstens tot en met 2028).

11.1.2 Specifiek en generiek

De zelfevaluatie die in dit kader wordt verwacht, omvat zowel een specifiek als een generiek gedeelte. Wat de specifieke luiken betreft, wordt verwacht dat elke partner binnen ECOOM voor zijn opdrachten een eigen (specifieke) zelfevaluatie opstelt. Daarnaast wordt een gemeenschappelijk (m.a.w. generiek) luik verwacht van de ECOOM-partners waarin onder meer de samenwerking/onderlinge afstemming tussen de partners onderling en met andere actoren wordt behandeld, maar waarin ook andere partner-overstijgende thema’s (bv. beleid, regelgeving, het juridisch kader, enz.) aan bod kunnen komen.

De (beide luiken⁵⁸ van de/alle) zelfevaluatie(s) zijn werkdocumenten waarin elke ECOOM-partner de gelegenheid krijgt om zowel de eigen werking als het algemeen beleidskader waarin men

⁵⁷ En meer bepaald in het lopende convenant 2019-2023 dat betreffende ECOOM werd afgesloten (tussen de Vlaamse overheid en gastinstellingen van de partners binnen ECOOM) conform de bepalingen betreffende ECOOM opgenomen in het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en de financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna W&I-decreet genoemd).

⁵⁸ Hiermee worden de ex-post- en ex-anteluliken bedoeld.

opereert, kritisch (zowel ex post als ex ante) te bekijken en suggesties ter zake te doen. De opgestelde zelfevaluatiets) blijft/blijven vertrouwelijk.

Uiteraard is er vaak kruisbestuiving tussen beide types van documenten. Zo zal het ex-anteluid van de zelfevaluatie onder meer bestaan uit een ontwerp van strategisch plan, eventueel aangevuld met bedenkingen en suggesties ten aanzien van het beleidskader. Daarna kan dit ontwerp verder verwerkt worden tot een formeel strategisch plan dat tegen de in het besluit vermelde datum moet worden ingediend.

11.2 Context voor het opstellen van de zelfevaluatiets)

De in 2023 geplande evaluatie van ECOOM die in het plan van aanpak ter zake werd uitgewerkt, heeft betrekking op ECOOM zoals gedefinieerd in de regelgeving en meer bepaald in het W&I-decreet en in het convenant 2019-2023 (incl. addenda) betreffende ECOOM.

Verder blijkt duidelijk uit de regelgeving dat de geplande evaluatie zowel vanuit het oogpunt van ECOOM zelf als vanuit beleidsoogpunt moet worden opgezet. Wat dit laatste betreft, komt dan ook het systeemperspectief in beeld (zie hierna).

De evaluatie wordt opgezet vanuit twee primaire dimensies, namelijk ex post en ex ante, maar houdt ook rekening met een aantal andere perspectieven/invallshoeken:

- Intern (vanuit het oogpunt van het evaluatievoorwerp zelf) en extern (vanuit het oogpunt en/of in relatie tot de doelgroepen/klanten en de belanghebbenden ervan).
- Specifiek (per ECOOM-partner) en generiek (zowel op het niveau van ECOOM zelf als op het (Vlaamse) beleidsniveau).
- Op zich en vanuit het systeemperspectief. Dit laatste betekent onder meer rekening houdend met andere actoren/instrumenten (onder meer betreffende wetenschappelijk onderzoek) en dit op verschillende beleidsniveaus en hun doelstellingenkaders (in eerste instantie het Wetenschaps- en Innovatiebeleid (hierna genoemd het W&I-beleidskader) en zijn respectievelijke doelstellingen en vervolgens – waar relevant – van de opeenvolgende beleidskaders en hun doelstellingen waarin het W&I-beleidskader is ingebed⁵⁹.
- Vanuit een lokaal, regionaal tot internationaal perspectief.

De evaluatie omvat zowel een beoordeling van ECOOM zelf (en dit in alle aspecten), maar houdt ook rekening met de beleidsambities en -doelstellingen van de Vlaamse overheid op het vlak van monitoring, opvolging en evaluatie en dit in eerste instantie binnen het W&I-systeem en het EWI-beleidskader, maar ook binnen het bredere beleidskader. De plaats, de rol en de meerwaarde van ECOOM binnen de opeenvolgende beleidskaders en hun -doelstellingen (cf. systeemevaluatie) vormen met andere woorden ook belangrijke aandachtspunten in deze evaluatie. Daarnaast zijn ook de regelgeving en het juridisch kader aandachtspunten in de geplande evaluatie.

Bij de ex-postbeoordeling ligt de nadruk op de strategie (d.i. onder meer de onderzoeksstrategie, het valoriseren van de onderzoeksresultaten/academische kennis ten behoeve van de beleidsvorming in Vlaanderen) en de realisatie ervan (onder meer in termen van activiteiten) en dit zowel specifiek als generiek. Hierbij komen zowel de werking, de aansturing en governance en organisatorische aspecten aan bod, terwijl bij de beoordeling van de activiteiten de nadruk eerder zal liggen op de behaalde resultaten, de (wetenschappelijke, technologische, economische,

⁵⁹ Hiermee worden achtereenvolgens bedoeld: het EWI-beleidskader voor wat het W&I-beleid betreft, het Vlaamse beleidskader), Vizioer 20230, Visie 2050, federaal beleidskader (indien van toepassing), EU-kader en beleid en internationaal beleidskader.

maatschappelijke en beleidsmatige) impact, de samenwerking en synergieën met andere partijen, kwaliteit van het geleverde werk, interactie met stakeholders/doelgroepen/klanten/andere actoren, enz.

Een belangrijk deel van de evaluatie is daarnaast ook gericht op de toekomst en omvat onder andere een analyse en beoordeling van de toekomstplan(nen) (specifiek en generiek) voor de komende vijfjarige periode in relatie tot de toekomstplannen van de beleidsmakers en dit op verschillende beleidsniveaus (cf. systeemblik).

Aansluitend hierop wordt er verwacht dat er ook rekening gehouden wordt met de (evoluerende) beleidscontext en dat er aangegeven wordt of en hoe ECOOM in het verleden heeft bijgedragen (en nog verder zal bijdragen tot eind 2023) aan de doelstellingenkaders van de verschillende beleidsniveaus, alsook aantoonst hoe de toekomstplannen ter zake erop (zullen) inspelen en ertoe zullen bijdragen.

Aspecten zoals de impact van de Covid-pandemie kunnen – indien relevant – ook meegenomen worden in de verwachte zelfevaluatie(s).

11.3 Richtlijn/Leidraad voor het opstellen van de zelfevaluatie

Om de verwachte zelfevaluatie op te stellen, kunnen de partners binnen ECOOM uitgaan van onderstaande richtlijn/leidraad die is onderverdeeld in een aantal thema's. Het is de bedoeling om op basis van deze beschreven thema's voldoende elementen aan te reiken om elk thema te onderbouwen en in te vullen in de op te stellen zelfevaluatie. Deze thema's worden (soms) aangevuld met een aantal vragen die illustratief zijn ten aanzien van het thema in kwestie. Het is niet de bedoeling dat de opgestelde zelfevaluatie deze vragen afzonderlijk beantwoordt, maar wel om op basis van het beschreven thema en de (eventueel) onderliggende vragen in de finale documenten voldoende elementen aan te reiken om elk thema te onderbouwen en in te vullen.

Bij het uitwerken van de zelfevaluatie wordt verwacht dat alle thema's behandeld worden en dit zowel specifiek als generiek. Ten behoeve van het panel van internationale experts, dient de zelfevaluatie in het Engels opgesteld te worden.

De gekozen thema's zijn niet altijd even strikt van elkaar te scheiden; overlappingsen tussen de thema's zijn dan ook niet uitgesloten. Verder is het ex-antelukkig het belangrijkste luik van de zelfevaluatie, ook al is de omschrijving van de verwachtingen ter zake minder lang dan voor het ex-postluik.

11.3.1 Inhoud van de ex-postzelfevaluatie (periode 2018 – 2022/2023)

Voor het ex-postluik van de zelfevaluatie met betrekking tot ECOOM, wordt verwacht dat de partners binnen ECOOM minstens een reflectie maken over de periode sinds de vorige evaluaties (nl. van ECOOM van 2018 en van het Steunpunt Ondernemen en Innoveren in 2019) en dit tot en met vandaag, alsook wat er nog in 2023 verwacht mag worden.⁶⁰ Deze terugblik dient op een (voldoende) hoog aggregatieniveau te gebeuren en dient ook in acht te nemen welke resultaten en impact initieel werden vooropgesteld én of en hoe deze werden gerealiseerd of nog gerealiseerd

⁶⁰ Aangezien de zelfevaluatie bij voorkeur eind 2022 opgeleverd dient te worden, zullen de resultaten voor 2023 nog niet bekend zijn. Hier wordt dus verwacht dat de partners binnen ECOOM een voorlopige inschatting maken van wat nog gerealiseerd zal worden tegen eind 2023 en wat (mogelijk) niet en waarom (niet).

zullen worden tegen eind 2023. Verder is het ook van belang dat bij de uitwerking van dit luik van de zelfevaluatie rekening wordt gehouden met de evoluerende beleidscontext en -doelstellingen.

11.3.1.1 Vorige evaluatie(s)

In dit deel van de zelfevaluatie wordt een reflectie verwacht op zowel de vorige evaluatie 2018 van ECOOM als de vorige evaluatie van het Steunpunt Ondernemen en Innoveren in 2019, hoe al of niet rekening werd gehouden met de conclusies en aanbevelingen van elk van deze evaluaties en waarom (niet) en wat daaruit telkens werd geleerd en geïmplementeerd en waarom (niet).

Bijzondere aandacht dient hierbij te gaan naar de impact van de inkanteling in 2021 van (de expertise van) het Steunpunt Ondernemen en Innoveren⁶¹ op de implementatie van de aanbevelingen van de uitgevoerde evaluaties én in relatie tot de evolutie van de werking, aansturing en governance in vergelijking met de voorgaande periode (2012-2017/2018).

De conclusies en aanbevelingen uit de vorige evaluatie kunnen eventueel hernomen worden en telkens kan aangeduid worden welke bruikbaar waren, welke niet en waarom (niet) en welke gevolgen deze inkanteling heeft/had op de werking, aansturing en governance voor de periode van het lopende convenant.

Ook kan aangegeven worden of er in relatie tot het voorgaande bepaalde aandachtspunten/verbeterpunten kunnen worden opgenoemd en zo ja, welke en waarom.

Indien nuttig en relevant mag dit deel van de zelfevaluatie ook verwerkt worden in de andere thema's. In ieder geval dient in onderstaande thema's ook telkens de evolutie ten opzichte van de vorige evaluatie(s) te worden geschetst en verwerkt.

11.3.1.2 Beleidsplanning en -realisatie/Rol, positie en meerwaarde

In dit luik wordt een korte toelichting verwacht bij het eigen beleid van ECOOM (en hoe dit beleid tot stand is gekomen), alsook hoe dit beleid wordt afgestemd met andere (relevante) beleidsplannen en/of instrumenten en hoe dit beleid is geëvolueerd in de beschouwde periode. Hierbij dient ook aandacht besteed te worden aan de rol van (de instellingen van) de partners binnen ECOOM bij deze strategievorming en hoe hierin zowel specifiek wordt samengewerkt binnen het geheel van het expertisecentrum als generiek voor wat betreft het consortium zelf. Verder wordt verwacht dat wordt aangegeven hoe het dit beleid is/was ingebed/afgestemd op de Vlaamse beleidsdoelstellingen en hoe het beleid ten uitvoer werd gebracht. Tevens wordt een toelichting verwacht bij de manier waarop de initiële doelstellingen en/of ambities al of niet werd bijgesteld in het licht van de evoluerende beleids- en/of onderzoekscontext in Vlaanderen en ruimer. In dit verband dient bijzondere aandacht te gaan naar de mate waarin en de wijze waarop de (initiële) doelstellingen en/of ambities werden gerealiseerd of verwacht mag worden dat deze gerealiseerd zullen worden tegen eind december 2023 en eventueel waarom (niet). Zo werden bv. in de loop van de convenantsperiode 2 addenda⁶² toegevoegd aan het convenant. Het eerste werd midden 2019 goedgekeurd en betreft twee bijzondere aanvullende opdrachten voor ECOOM die

⁶¹ Dit met het oog op een slagkrachtigere beleidsondersteuning op het vlak van economie en innovatie. Deze integratie moet de samenwerking intensiveren, de diversiteit in onderzoekscapaciteit en methodologieën bevorderen, een sterke band leggen tussen economie en innovatie, en de coördinatiekosten drukken.

⁶² Bij het uitwerken van deze leidraad waren nog maar twee addenda aan het convenant toegevoegd. Ondertussen zijn er nog twee addenda toegevoegd (zie Sectie 3.2.2 van het plan van aanpak voor deze evaluatie).

betrekking hebben op “interdisciplinariteit en impact” en op “techno-economische impact”⁶³. Het tweede addendum betreft de opdracht om de expertise van het Steunpunt Ondernemen en Innoveren te integreren binnen de werking van ECOOM en het onderzoeksprogramma “Steunpunt Economie en Ondernemen - inkanteling in ECOOM Onderzoeksplan 2021 en Onderzoeksprogramma vanaf 2022” uit te voeren. Gelet op de (initiële) doelstellingen van ECOOM en de doelstellingen verbonden aan deze bijkomende opdrachten, dient dan ook specifieke aandacht te worden besteed aan de gevolgen en impact ervan voor de beleidsvoering, strategiebepaling, realisatie van doelstellingen, enz. van ECOOM. Andere aandachtspunten zijn de opdrachten AI-/CS-barometer, student-ondernemerschap, waardeketens, enz. en hun eventuele impact op de genoemde aspecten. Onderlinge samenwerking/afstemming en samenwerking/afstemming met belanghebbenden en actoren met het oog op de realisatie van de doelstellingen kunnen hierbij ook meegenomen worden (of verderop aan bod komen).

Specifieke aandacht dient te worden besteed aan de middelen die ingezet konden worden voor de realisatie van de doelstellingen (en dit onder meer in termen van efficiëntie en effectiviteit, maar ook in termen van zowel eigen middelen, middelen afkomstig van de Vlaamse overheid (basissubsidie (convenant)) als andere middelen). Hoe deze middelen werden ingezet voor personeel (personeelsplan, o.m. in termen van gender en diversiteit), voor de werking en met het oog op het bereiken van de doelstellingen. Geef hierbij ook een toelichting over de aanwending van de Vlaamse middelen en de andere middelen en dit bv. op basis van elementen als strategische keuzes, enz. Aspecten als (eventuele) hefboomwerking van de toegekende subsidies kunnen ook in dit onderdeel aan bod komen (bv. onder de vorm van het aantrekken van financiering uit andere bronnen ter ondersteuning van de opdrachten). Andere elementen die aan bod moeten komen zijn (de evolutie van) de coördinatiekosten⁶⁴, de kostprijs voor de berekening van de parameters van de verdeelsleutels onder meer in termen van efficiëntie en effectiviteit.

Wat betreft de rol, positie en meerwaarde van ECOOM en dit binnen de evoluerende beleidscontext, dient een toelichting te worden gegeven bij de eventueel geëvolueerde rol, positie en meerwaarde van ECOOM in het algemeen, en de manier waarop die evoluerende rol werd geoperationaliseerd in het bijzonder. Hierbij dienen de rol, positie en meerwaarde van ECOOM ook gekaderd te worden ten opzichte van andere instellingen en/of instrumenten en/of programma's en/of structuren binnen het Vlaamse W&I-systeem en ruimer. Zowel de onderlinge samenwerking en afstemming/complementariteit/synergie als de samenwerking en/of afstemming met en de complementariteit/synergie t.a.v. andere actoren, met in het bijzonder de beleidsactoren en de overheid (Vlaams/ruimer), met bedrijven (onder meer in het kader van de bevragingen), enz. dienen hier te worden toegelicht. Aandachtspunten hierbij zijn de relaties met en de acties t.a.v. de doelgroepen/klanten, de relaties met stakeholders (afstemming, synergie, complementariteit), in het bijzonder met de Vlaamse beleidsactoren/overheid.

Op een hoger aggregatieniveau dienen ook de rol, positie en meerwaarde van ECOOM in de Europese en internationale beleidscontext te worden toegelicht en geduid, waarbij bovenstaande aspecten/elementen – en dit waar nuttig en relevant – aan bod moeten komen.

⁶³ Deze opdrachten waren onder meer een gevolg van belangrijke wijzigingen aan de wettelijke bepalingen die betrekking hebben op de IOF en de BOF die in 2019 werden doorgevoerd, waardoor onder meer de noodzaak ontstond om nieuwe parameters voor de genoemde financieringskanalen te ontwikkelen. Aan ECOOM werd gevraagd om in te staan voor deze ontwikkeling.

⁶⁴ Zijn ze verminderd?

Specifiek aandachtspunt overal in dit onderdeel zijn zowel integratie van de expertise van het Steunpunt Ondernemen en Innoveren in ECOOM als de toekenning van de bijkomende opdrachten aan ECOOM (cf. addenda aan het convenant) en de (eventuele) impact hiervan op de aspecten die in dit onderdeel zijn opgenomen (bv. wat betreft de beleidsvoering, rol, positie en meerwaarde).

Dit luik van de ex-postzelfevaluatie wordt bij voorkeur ook uitgewerkt vanuit zowel een intern als een extern perspectief en zowel op zichzelf als vanuit een systeemperspectief. Hierbij wordt in eerste instantie uitgegaan van het Vlaamse W&I-systeem, vervolgens het EWI-beleid, het globale Vlaamse beleid (huidig, Visie 2050 en Vizier 2030), de Europese beleidsagenda's en de internationale trends en ontwikkelingen.

11.3.1.3 Werking, governance en aansturing

Aspecten die in dit luik aan bod kunnen komen, hebben vooral betrekking op de organisatie, de beleidsvoering (d.i. personeelsbeleid, financieel beleid, communicatiebeleid, enz.), de eigenlijke werking en aansturing, enz. met betrekking tot ECOOM en dit zowel vanuit een intern als een extern perspectief. Het interne perspectief heeft in hoofdzaak betrekking op de interne werking, governance en aansturing (i.h.b. hoe de diverse bestuursorganen (i.h.b. het beheerscomité, het dagelijks bestuur) functioneren en bijdragen aan de werking) en dit zowel per partner als voor ECOOM als geheel bekeken. Hierbij dient ook bijzondere aandacht te worden besteed aan de impact op deze interne werking, governance en aansturing van de gewijzigde regelgeving (bv. wat betreft de basisopdrachten) en van de evoluerende beleidscontext, aan de bijkomende opdrachten⁶⁵ en hun impact, maar ook de aan onderlinge samenwerking/afstemming/complementariteit/synergie tussen de partners binnen ECOOM. Hierbij dient dus onder meer aan bod te komen op welke wijze ECOOM in zijn geheel georganiseerd is, maar ook per associatie/universiteit, hoe de coördinatie, onderlinge samenwerking en/of afstemming verloopt, enz.

Andere aspecten die binnen dit interne perspectief aan bod dienen te komen, zijn onder meer de kwaliteitsbewaking en de taken ten behoeve van FRIS en dit zowel per partner als voor ECOOM als geheel.

Vanuit een extern perspectief – en dit in eerste instantie ten aanzien van de bevoegde minister/het Departement EWI als subsidieverstrekker - is de werking, governance en aansturing geregeld in de regelgeving en heeft onder meer betrekking op de rapportering en verantwoording die samen gebruikt worden voor de jaarlijkse opvolging door het Departement EWI. Vanuit dat oogpunt wordt verwacht dat de regelgeving bekeken wordt en dat er gereflecteerd wordt over de opvolging door het Departement EWI over de afgelopen periode. Daarnaast zijn er aspecten in de werking, governance en aansturing die beïnvloed worden door andere (beleids)actoren en/of beleidsacties en die in dit onderdeel aan bod kunnen komen (o.m. VLAIO, beleidsdomein Onderwijs, enz.).

11.3.1.4 Resultaten, prestaties en impact

In dit luik van de ex-postzelfevaluatie is het de bedoeling om dieper in te gaan op de belangrijkste resultaten en de (wetenschappelijke, technologische, economische, maatschappelijke en beleidsmatige) impact die ECOOM in de voorbije periode heeft gerealiseerd of nog zal realiseren

⁶⁵ Onder meer interdisciplinariteit, techno-economische impact, AI-/CS-barometer, student-ondernemerschap ("GUESS"), waardeketens en de integratie van de expertise van het Steunpunt Ondernemen en Innoveren.

eind 2023. Hierbij is het niet de bedoeling om in te gaan op de meer kwantitatieve resultaten, maar eerder op de kwalitatieve realisaties, hun relevantie en op de gerealiseerde impact.

Specifiek wordt een overzicht van en een toelichting over de resultaten (bv. wetenschappelijke output, valorisatie, internationale, technologische, economische, maatschappelijke en beleidsmatige impact) verwacht die de middelen hebben opgeleverd en dit zowel voor ECOOM en zijn geledingen zelf als voor de klanten/doelgroepen/belanghebbenden, en dit ook binnen de bredere (internationale) onderzoeks- en beleidscontext. Verder is het ook de bedoeling dat aangegeven wordt of er een hefboomeffect merkbaar is van de middelen (bv. ten opzichte van het verwerven van externe/Europese fondsen). Er wordt eveneens een toelichting verwacht over de mogelijkheden die de middelen teweeggebracht hebben wat betreft het opzetten en (verder) uitbouwen van (bestaande) samenwerkingsverbanden (in Vlaanderen en daarbuiten).

Specifieke aandacht dient ook te gaan naar de gevolgen van de integratie van de expertise van het Steunpunt Ondernemen en Innoveren in ECOOM en naar de gevolgen van de andere bijkomende opdrachten op het vlak van resultaten, prestaties en impact.

Ook dient te worden gereflecteerd over de bekomen resultaten, prestaties en impact vanuit een systeemperspectief en meer bepaald aan welke beleidskaders- en hun doelstellingen door en via ECOOM werd bijgedragen. Hierbij wordt trapsgewijs uitgegaan van het W&I-beleid, het EWI-beleid, het globale Vlaams beleid (incl. Visie 2050 en Vizier 2030) en het EU-beleid en ruimer (indien van toepassing).

11.3.1.5 SWOT

Voortbouwend op het voorgaande wordt eveneens verwacht dat een eigen SWOT-analyse wordt opgesteld die vervolgens in de ex-antezelfevaluatie kan aangewend worden (onder meer onder de vorm van een ontwerp van strategisch plan voor de periode 2024-2028). Concreet wordt er verwacht dat aangegeven wordt welke de sterke/zwakke punten waren in de afgelopen periode op het vlak van beleidsplanning en -realisatie, werking, governance en aansturing en waarom, alsook welke prestaties en welke impact als sterk(st)/zwak(st) kunnen worden beschouwd en waarom. Verwacht wordt dat dit zowel per ECOOM-partner als voor ECOOM als geheel wordt ingevuld. Verder wordt verwacht dat aangegeven wordt welke opportuniteiten, uitdagingen en bedreigingen zich voor ECOOM (zowel per partner als voor het geheel) stellen wat betreft (de uitwerking/ontwikkeling van) beleid, rol, positie meerwaarde, werking en aansturing en dit zowel algemeen als in relatie tot de huidige regelgeving en beleidscontext en waarom. Specifieke aandacht kan hierbij besteed worden aan de regelgeving wat betreft de verdeelsleutels, al wordt ook een meer algemene benadering verwacht.

11.3.2 Inhoud van de ex-antezelfevaluatie(s) (1 januari 2024 – 31 december 2028)

Op basis van de ex-postzelfevaluatie en de SWOT-analyse en rekening houdend met de huidige beleids-, onderzoeks- en valorisatiecontext (en dit zowel regionaal, nationaal, Europees en eventueel internationaal) en regelgeving enerzijds en de te verwachten evoluties in de beleids-, onderzoeks- en valorisatiecontext anderzijds, is het de bedoeling dat ECOOM (een ontwerp van) strategisch plan opstelt voor de periode 2024-2028.

Het (ontwerp van) strategisch plan voor de periode 2024-2028 bevat minstens strategische doelstellingen/ambities afgestemd op de beleidsdoelstellingen en regelgeving (Vlaams, Europees, internationaal en indien van toepassing), operationele doelstellingen, (eventueel) een voorstel voor een set van KPI's (kwantitatief en kwalitatief en inclusief streefwaarden) of van (andere)

leverbaarheden als onderdeel van de rapportering/externe opvolging, strategieën gericht op de realisatie van de (wetenschappelijke, technologische, economische, maatschappelijke en beleidsmatige) impact, af te sluiten of bestaande samenwerkingsverbanden, afstemming, complementariteit en synergieën tussen de ECOOM-partners onderling, alsook met de doelgroepen en andere belanghebbenden of actoren (in het bijzonder de voorgedijoverheid) in het beoogde veld, en dit telkens met een verantwoording van de voorgestelde keuzes, toekomstige positionering van ECOOM en dit onder meer in relatie tot andere (Vlaamse) instrumenten/instellingen/financieringsbronnen, enz. Aandachtspunten zijn onder meer de strategiebepaling, mogelijkheden voor toekomstige beleidsondersteuning (algemeen maar in het bijzonder rekening houdend met de inkanteling/integratie van de expertise van het Steunpunt Economie en Ondernemen), de toekomstige werking en governance, de dienstverlening met inbegrip van de heroverweging reguliere taken onder meer in functie van efficiëntie en effectiviteit, de toekomst van de opdrachten die in de lopende convenantsperiode werden toegekend aan ECOOM (al of niet verderzetten en waarom (niet), incl. financiële impact).

Verder kan worden ingegaan op de eventuele nieuwe inhoudelijke waarde die ECOOM wil bieden aan zijn huidige partners/klanten/doelgroepen/belanghebbenden. In essentie wordt verwacht dat ECOOM voor de toekomst duidelijke onderscheidende factoren/eigenschappen (“differentiator”) identificeert, om het verschil te kunnen maken/meerwaarde te bieden zowel op lokaal als op internationaal vlak en om, samen met andere actoren Vlaanderen prominenter op de kaart te zetten.

Het (ontwerp van) strategisch plan dient verder ook een financieel plan voor de komende periode te bevatten waarbij minstens rekening wordt gehouden met een minimaal scenario (d.i. ongewijzigd beleid, wat overeenkomt met de bestending van de huidige financiële inbreng in termen van de toegekende subsidie door de bevoegde minister/het Departement EWI) wat betreft verwachte inkomsten en overeenstemmende bestedingen.

Verder gaat het (ontwerp van) strategisch plan ook uit van de conclusies uit de eigen ex-postzelfevaluatie en de SWOT-analyse en geeft het aan hoe de zwakke/sterke punten kunnen worden weggewerkt/benut. Tevens gaat het uit van de geïdentificeerde opportuniteiten en bedreigingen/uitdagingen en geeft het aan hoe deze maximaal kunnen worden benut/omzeild. In het bijzonder dienen hierbij zowel de regionale, Europese als internationale beleids- en onderzoekscontext en -ontwikkelingen in overweging te worden genomen (indien van toepassing), evenals het systeemperspectief.

Het (ontwerp van) strategisch plan bevat daarnaast ook suggesties tot vereenvoudiging/aanpassingen van de regelgeving, de rapportering aan en opvolging door het Departement EWI, de governance en aansturing, enz. Er wordt met andere woorden verwacht dat er aanbevelingen geformuleerd worden ten aanzien van het Vlaamse W&I-beleid in het algemeen en het instrumentarium gericht op onderzoek zowel in Vlaanderen als daarbuiten. Hierbij dient dan ook de internationale context in overweging te worden genomen.

Het (ontwerp van) strategisch plan houdt verder ook expliciet rekening met de systeemdimensie en haakt daarom in op de doelstellingenkaders waarin deze systemen zijn ingebed. Meer bepaald wordt hierbij onder meer verwacht dat de (universiteiten en) associaties aangeven aan welke beleidskaders- en hun doelstellingen zij in de periode 2024-2028 denken te kunnen bijgedragen. Hierbij wordt in eerste instantie uitgegaan van het Vlaamse W&I-(beleids)systeem (en het EWI-beleidssysteem), vervolgens van het globale Vlaamse beleid (huidig, Visie 2050 en Vizier 2030) en

nog ruimer (EU, globaal) en dit specifiek voor wat betreft de daar gedefinieerde doelstellingenkaders.